

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΕΔΙΝΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ
ΑΥΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΠΟΛΕΜΟΝ
ΤΟΥ 1866 (*).

ὑπὸ ΑΡ. ΚΟΝΤΟΥΜΑ, λοχαγοῦ τῶν Γεν. Ἐπιτελῶν.

(ἐκ τοῦ γαλλικοῦ)

Κανονοστάσια πεδινά.—Σκεπαστήρια διὰ τὸ πυροβολικόν.

Πρὸς ὑπεράσπισιν θέσεών τινων μεγίστης σπουδαιότητος κατασκευάζουσι συχνάκις εἰς τὸν πόλεμον πρόσκαιρα ὀχυρώματα. Ἔργα τοῦ εἴδους τούτου, ἐκτελεσθέντα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῶν Γάλλων εἰς τὸ Βαγράμ, εἰς τὸ Σμολένσκι καὶ εἰς τὴν Ῥωσσίαν, συνετέλεσαν νὰ πληρώσωσιν οἱ Γάλλοι ἀκριβῶς τὴν νίκην τῶν μαχῶν τούτων. Αὐτὸς ὁ ἴδιος Ναπολέων μετεχειρίσθη ταῦτα συχνάκις. Εἰς τὸ Ῥίβολι τὸ μέτωπον τοῦ στρατοῦ τοῦ ἦτο κεκαλυμμένον ἀπὸ περιβολάς· εἰς τὸ Ἄουστρελίτς τὸ ἀριστερόν αὐτοῦ ἐστηρίζετο ἐπὶ λόφου ὠχυρωμένου· εἰς τὴν Δρέσδην γραμμὴ ἐκ περιβολῶν ὑπερασπίσθη τὸ κέντρον τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ κ.τ.λ.

Τὸ πυροβολικὸν συντρέχει μεγάλως εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἔργων τούτων. Τὰ κανονοστάσια ὀπλίζονται μὲ πυροβόλα τῶν μεραρχιῶν ἢ κάλλιον μὲ πυροβόλα τῆς ἐφεδρείας, κατασκευάζονται δὲ εἴτε ἐντὸς τῶν ἔργων, εἴτε ἐκτὸς, διὰ νὰ προσβάλλωσι σημεῖον ὄρισμένον. Τὰ κανονοστάσια ταῦτα εἶναι ἐνίοτε μὲ φατνώματα, συχνότερον ὁμῶς μὲ λέκτρα. Τὰ φατνώματα εἶναι κατασκευῆς ἐκτενοῦς καὶ δυσκόλου, καὶ ἔχουσι τὸ ἐλάττωμα ὅτι θὰ χρησιμεύουσιν ὡς σημεῖον σκοπεύσεως εἰς τὸν ἐχθρὸν καὶ εὐκολύνωσιν εἰς αὐτὸν τὴν εἴσοδον

(*) Ἴδὲ τὸ προηγούμενον φυλλάδιον.

εἰς τὰ δχυρώματα. Τὰ λέκτρα ἔχουσι τὸ πλεονέκτημα νὰ δεσπόζωσι κάλλιον τοῦ ἐδάφους καὶ νὰ ἐμβάλλωσιν εἰς τὰ κεκαλυμμένα μέρη. Εἶναι ἀληθές ὅτι οἱ πυροβολισταὶ εἶναι μᾶλλον ἐκτεθειμένοι, ἀλλὰ δύναται νὰ προφυλαχθῶσι καταβαίνοντες μετὰ τὴν γέμισιν εἰς ὀρύγματα, δρυττόμενα δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἐκάστου πυροβόλου.

Τὰ κεκλεισμένα χαρακώματα εἶναι λίαν ἐλαττωματικὰ εἰς τὸ πυροβολικόν, τὸ ὁποῖον δὲν σώζεται, ἂν τὰ χαρακώματα κυριευθῶσιν. Εἶναι λοιπὸν προτιμότερον νὰ τίθενται τὰ πυροβόλα εἰς μέρη ἀνοικτὰ, ἅτινα ἐπιτρέπουσι ν' ἀλλαχθῆ ἡ θέσις αὐτῶν κατὰ τὰς περιστάσεις τῆς μάχης. Τὰ ἀμυντικὰ κανονοστάσια συνήθως κατασκευάζονται ἐπὶ φυσικοῦ ἐδάφους, ὅπως παρέχωσιν ἕκτασιν μεγαλειτέραν. Τὸ προπέτασμα πρέπει νὰ ἔχη 2^μ ἕως 2 μέτρα καὶ 30 ἑκατοστὰ ὕψος, διὰ νὰ προφυλάττῃ τοὺς ἄνδρας, καὶ 4 μέτρα τὸ ὀλιγώτερον πάχος ἀπὸ τὴν μίαν ἕως εἰς τὴν ἄλλην κορυφὴν εἰς κοινὰς γαίας. Ἐν πεδινὸν κανονοστάσιον ἐπὶ φυσικοῦ ἐδάφους δύναται νὰ κατασκευασθῆ καὶ νὰ ὀπλισθῆ εἰς ἑννέα ὥρας, χρησιμευόντων δι' ἕκαστον πυροβόλον ὀκτώ πυροβολιστῶν καὶ δεκατεσσάρων ἐπικούρων, μὴ ὑπολογιζομένων τῶν ἀναγκαίων ἀνδρῶν διὰ τὰ σκολιώματα καὶ τὰ διαχώματα. Διὰ τὴν προσβολὴν τῶν δχυρωμάτων, καὶ ἰδίως ὅταν πρόκηται νὰ γίνῃ χρῆσις τοῦ ἐπισκηπτικοῦ ρίμματος, χαμηλόνουσι κατὰ 0^μ,75 τὸ δάπεδον τοῦ κανονοστασίου. Τὸ τοιοῦτον κανονοστάσιον δύναται νὰ κατασκευασθῆ εἰς 7 ὥρας μὲ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν ἀνδρῶν, ἢ ἕως εἰς τέσσαρας περίπου ὥρας, ἐὰν μεταχειρίζονται πέντε ἐπικούρους περισσότερον, οἵτινες δρύττουσιν ἔμπροσθεν τάφρον καὶ ρίπτουσι τὰς γαίας ἐπὶ τῆς κίστης. Εἰς πᾶσαν περίστασιν πρέπει ν' ἀναγνωρίζωμεν μετὰ προσοχῆς τὰ εὐπρόσιτα καὶ τὰ ὀπισθεν μέρη τῆς θέσεως, ἵνα ὠφελώμεθα ἐν ἀνάγκῃ ἐκ τῆς

εὐκινήσιας τοῦ πυροβολικοῦ, καὶ πρὸ πάντων ἵνα ἀποφεύγωμεν νὰ θέτωμεν αὐτὸ ἐντὸς οἰκιῶν, καθότι τὸ ἐχθρικὸν πῦρ θέλει τὰς καταστήσει ἀκατοικήτους.

Τὰ ἔργα ταῦτα ἀποτελοῦν μέρος τῆς χαρακωτικῆς τέχνης (προσκαίρου δχυρωματικῆς)· ὑπάρχουσι ὁμῶς σκεπαστήρια ταχείας κατασκευῆς, τὰ ὁποῖα δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν μετ' ὠφελείας εἰς πολλὰς περιστάσεις. Ἐὰν εἰκάζωμεν, παραδείγματος χάριν, ὅτι κανονοστοιχία τις τοῦ πεδίου, ὠρισμένη νὰ ὑπερασπίσῃ θέσιν τινα, δυνατόν νὰ μείνῃ ἐπὶ πολὺ ἐκτεθειμένη εἰς τὰ πυρὰ τῶν ἀκροβολιστῶν, εἶναι καλὸν νὰ προφυλάξωμεν τοὺς πυροβολιστὰς διὰ ἐπιχώματος. Πρὸς τοῦτο δρύττομεν ἔμπροσθεν τῆς γραμμῆς τῶν πυροβόλων ὄρυγμα 0^μ,80 βάθους, καὶ 1^μ πλάτους εἰς τὸν πυθμένα. Τὰ ἐκχώματα ρίπτονται πρὸς τὸ μέρος τῆς κανονοστοιχίας καὶ σχηματίζουσι πρόχωμα 1^μ περίπου ὕψους ἐπὶ 2^μ πάχους εἰς τὴν βάσιν. Συγχρόνως, δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς γραμμῆς τῆς ριπῆς, δρύττομεν τάφρον 0^μ,70 βάθους ἐπὶ 0^μ,50 πλάτους εἰς τὸν πυθμένα, καὶ 3^μ μήκους. Τὰ ἐκ τῆς τάφρου ταύτης χώματα χρησιμεύουσιν εἰς τὸ νὰ ὑψωθῶσι προπετάσματα εἰς ἕκαστον μέρος τῶν πυροβόλων· οὕτω δὲ σχηματίζονται πλαγιοχώματα 1^μ,30 ὕψους καὶ 2^μ,60 πάχους εἰς τὴν βάσιν, ἱκανὰ νὰ σταματῶσι τὰ βλήματα τοῦ ἐχθροῦ, οἱ δὲ ὑπηρεταί, ἀφ' οὗ γεμίσωσι, προφυλάττονται καταβαίνοντες εἰς τὰς τάφρους. Ἐὰν μεταχειρισθῶμεν ἕνα ἄνδρα δι' ἕκαστον μέτρον τοῦ μήκους καὶ τρεῖς ἄνδρας δι' ἑκάστην πλαγίαν τάφρον, τὸ σκεπαστήριον τοῦτο δυνατόν ν' ἀποπερατωθῆ εἰς δύο ὥρας εἰς κοινὰς γαίας.

Ἐπειδὴ τὰ σκεπαστήρια ταῦτα συντείνουσι νὰ καταστήσωσι τὸ πυροβολικὸν ἀκίνητον, δὲν πρέπει νὰ γίνηται χρῆσις αὐτῶν, εἰμὴ εἰς περιστάσεις ὅπως ἐκτάκτους· ὅταν δὲ θέσις τις

πρέπει να διασκευασθῆ ταχέως εἰς ἀμυντικὴν κατάστασιν, ὀφείλομεν νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὰ μέσα, ὅπως ἐξέλθωμεν ἐκ ταύτης τάχιστα, ἅμα αἱ περιστάσεις τὸ ἀπαιτήσωσιν.

Ῥίμμα τῶν διαφορῶν βλημάτων.

Αἱ κοιναὶ ὀβίδες περικλείουσιν ἐσωτερικῶς γέμισμα πυρίτιδος, προωρισμένον νὰ διαβρῆγνύῃ ταύτας· διὸ καὶ εἰσὶν ἐφωδιασμένοι μὲ πυροσωλήνας. Ὄταν διαβρῆγνύωνται εἰς τὸν ἀέρα, τὰ ἐκρήγματα ρίπτονται ἐμπρὸς, ὑπὸ μορφήν δέσμης κωνικῆς, τῆς ὁποίας ὁ ἄξων ἀκολουθεῖ αἰσθητῶς τὴν τροχίαν. Ἐὰν ἡ ἀπόστασις τῆς διαβρῆξεως δὲν ὑπερβαίῃ τὰ 1,500 μέτρα, ἡ ταχύτης τῶν ἐκρηγμάτων εἶναι ἀρκετὰ μεγάλη, ὥστε νὰ παραγάγῃσι φονικὰ ἀποτελέσματα μέχρι 200 μέτρων, ἐμπροσθεν τοῦ σημείου ἔνθα ἡ διαβρῆξις ἐγένετο. Ὄταν τὰ βλήματα δὲν διαβρῆγνύωνται, εἰμὴ ἀρ' οὗ εἰσδύσωσιν εἰς τὴν γῆν, ὅπερ συμβαίνει συχνάκις εἰς τὰς μεγάλας ἀποστάσεις, ἡ διαβρῆξις γίνεται εἰς τὸν βυθὸν ὡς εἶδος χωνίου, τοῦ ὁποίου αἱ πλευραὶ κρατοῦν τοῦλάχιστον τὸ ἥμισυ τῶν ἐκρηγμάτων, τὰ δὲ λοιπὰ διαφεύγουσιν ὑπὸ μεγάλην γωνίαν καὶ ἄνευ ὀφελίμου ἀποτελέσματος. Αἱ μέγισται βολαὶ τῶν κοινῶν ὀβίδων τοῦ κανονίου τῶν 4 εἶναι περίπου 3,200 μέτρα, τοῦ δὲ κανονίου τῶν 12 εἶναι 3,000 μέτρα. Οἱ πυροσωλήνες κανονίζονται οὕτως, ὥστε ἡ διαβρῆξις τῆς ὀβίδος τῶν 4 νὰ γίνηται εἰς δύο ἀποστάσεις, εἰς τὴν τῶν 1,500 καὶ εἰς τὴν τῶν 2,800 μέτρων, ἡ δὲ τῆς τῶν 12, εἰς τὰς ἀποστάσεις τῶν 1,450 καὶ 2,750 μέτρων.

Αἱ βολιδοφόροι ὀβίδες περιέχουσιν ἐντὸς μικρὸν ἐκρηκτικὸν γέμισμα καὶ 80 σφαίρας πιστολίου τῆς χωροφυλακῆς διὰ τὰς ὀβίδας τῶν 4, διὰ δὲ τὰς ὀβίδας τῶν 12 ἐμπεριέχουσι 160 σφαίρας τοῦ παλαιοῦ τουρκετικοῦ τοῦ πεζικοῦ· πρὸς δὲ εἰσὶν ἐφωδιασμένοι διὰ πυροσωλήνων μὲ τέσσαρας διαρχείας.

Ὁ κῶνος τοῦ διασκορπισμοῦ τῶν ἐκρηγμάτων καὶ τῶν σφαιρῶν, τὰς ὁποίας ἐμπεριέχει, εἶναι κανονικώτατος, καὶ ὅταν ἡ διαβρῆξις γίνῃ εἰς 100 ἕως 300 μέτρα ἐντεῦθεν τοῦ σκοποῦ, τὸ ἀποτέλεσμα τῶν βλημάτων τούτων εἶναι μέγα ἀπὸ τὰ 600 ἕως 1400 μέτρα, πρὸ πάντων διὰ τὰς ὀβίδας τῶν 12. Δυναμέθα νὰ θεωρήσωμεν τὴν ἀπόστασιν τῶν 1,500 μέτρων ὡς τὸ ὄριον τοῦ ὀφελίμου ἀποτελέσματος τῶν βολιδοφόρων ὀβίδων. Οἱ πυροσωλήνες τῶν βολιδοφόρων ὀβίδων ἔχουσι τέσσαρας ἀποστάσεις διαβρῆξεως, αἵτινες περιλαμβάνονται ἀπὸ 500 ἕως 1,200 μέτρα διὰ τὰς ὀβίδας τῶν 4, καὶ 500 ἕως 1,400 μέτρα διὰ τὰς ὀβίδας τῶν 12.

Αἱ βολιδοθήκαι (πολυβολαὶ) ἔχουσι βολὴν σχετικῶς πολὺ μικράν. Εἰς τὰ 600 μέτρα δὲν πρέπει νὰ τὰς μεταχειρίζομεθα, εἰμὴ ἐπὶ ὀμαλοῦ ἐδάφους καὶ εὐνοικοῦ εἰς τὰ ἄλματα τῶν σφαιρῶν. Ἡ βολὴ αὐτῶν πραγματικῶς ἀποτελεσματικὴ εἶναι μεταξὺ τῶν 300 καὶ 400 μέτρων· ὁ δὲ κῶνος τοῦ διασκορπισμοῦ τῶν σφαιρῶν εἶναι ὀλιγώτερον κανονικὸς καὶ πλέον ἀνοικτὸς ἢ εἰς τὰς βολιδοφόρους ὀβίδας.

Κρουσιφλογοὶ πυροσωλήνες.

Ἐνδιαφέρει συχνάκις νὰ διαβρῆγνύηται τὸ βλήμα προκροῦν τὸν σκοπὸν. Ὁ πυροσωλήν, τὸν ὁποῖον μεταχειρίζονται πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐξωτερικῶς, ἔχει τὴν μορφήν ὁμοίαν μὲ τὴν τοῦ κοινοῦ πυροσωλήνος καὶ ἐνστρέφεται ὡς αὐτὸς εἰς τὸ ὄμμα τοῦ βλήματος. Κατὰ τὴν κρούσιν πῶμα ἐκ ξύλου φέρον κρούστην προσκρούει ἐπὶ ἐμπυρέματος κροτικού.

Διὰ νὰ προλαμβάνωνται τὰ δυστυχήματα, αἱ ὀβίδες δὲν ὀπλίζονται ποτὲ πρότερον μὲ κρουσιφλόγους πυροσωλήνας, ἀλλὰ ὑπάρχουν εἰς ἐκάστην κανονοστοιχείαν 16 πυροσωλήνες τοῦ εἶδους τούτου εἰς τὰς κίστας τῶν τελευταίων βληταγω-

γών. Οί κοινοί πυροσωλήνες αφαιρούνται τήν στιγμήν τῆς ἀνάγκης καί ἀντικαθίστῶνται διὰ κρουσιφλόγων.

Χρήσις τῶν διαφόρων βλημάτων.

Πέραν τῶν 1,500 μέτρων καί μέχρι τῶν ὀρίων τοῦ ρίμματος τὸ μόνον βλήμα, τοῦ ὁποίου γίνεται χρῆσις, εἶναι ἡ κοινὴ ὀβίς. Μεταξὺ τῶν 550 καί 1,500 μέτρων γίνεται χρῆσις τῆς κοινῆς ὀβίδος ἢ τῆς βολιδοφόρου, κατὰ τὰς περιπτώσεις. Τέλος ἡ βολιδοθήκη δὲν ἔχει ὠφέλιμον ἀποτέλεσμα εἰμὴ ἐντεῦθεν τῶν 550 μέτρων.

Τὰς κοινὰς ὀβίδας μεταχειρίζονται α) κατὰ τοῦ πυροβολικοῦ, τὸ ὁποῖον ἀντιπροσβάλλουσι, προσπαθοῦντες πρὸ πάντων νὰ καταστρέψωσι τὸ ὑλικόν β) κατὰ τῶν συγκεντρωμένων στρατευμάτων εἰς βαθεῖας φάλαγγας γ) κατὰ τῶν τετραγώνων, κατὰ τῶν τάξεων, τὰς ὁποίας δύνανται νὰ πυροβολῶσι κατὰ μῆκος, καί τὸ βλήμα τότε ἐπενεργεῖ συγχρόνως ὡς βλήμα δλόσωμον καί ὡς ὀβίς δ) κατὰ τῶν ὠχυρωμένων θέσεων, διὰ νὰ προσβάλωσι τὸ ἐν αὐταῖς πυροβολικόν, νὰ καταστρέψωσι τοὺς σκόλοπας καί τοὺς ἐχίνους, νὰ καταπυροβολήσωσι τὰ προπετάσματα καί νὰ καταστρέψωσι τὰ φανώματα ε) κατὰ τῶν χωρίων, διὰ νὰ καταστρέψωσι τὰ τοίχινά περιφράγματα, νὰ πυρπολήσωσι τὰς κατοικίας καί νὰ ἐκδιώξωσι τοὺς ἀκροβολιστὰς ἀπὸ τὰς μετ' αὐτῶν οἰκίας. Εἰς τὸ ρίμμα κατὰ τῶν τοίχων ἢ τῶν οἰκιῶν εἶναι συμφερότερον νὰ γίνηται χρῆσις κρουσιφλόγων πυροσωλήνων, ὅπως διαβρῆγνύονται αἱ ὀβίδες τήν στιγμήν, καθ' ἣν διαπερῶσι τὸ ἐμπόδιον. Αἱ ὀβίδες μὲ κοινούς πυροσωλήνας συνήθως κάμνουσι μόνον τρύπαν εἰς τοὺς τοίχους καί διαβρῆγνύονται μακρὰν.

Τῶν βολιδοθηκῶν γίνεται χρῆσις κατὰ τῶν ἀνεπτυγμένων

στρατευμάτων εἰς μεγάλην ἀπόστασιν, ἢ κατὰ τοῦ ἵππικοῦ τοῦ ἐτοιμαζομένου διὰ προσβολὴν ἢ ἀρχίζοντος αὐτήν.

Ἐντεῦθεν τῶν 600 μέτρων γίνεται χρῆσις τῶν κοινῶν ὀβίδων εἰς ὀλίγας περιπτώσεις, ἤτοι κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ καί κατὰ τῶν φαλάγγων τῶν μαχομένων ἐπὶ γεφύρας, ἢ εἰς στενωπὴν διάβασιν. Ἡ χρῆσις τῶν βολιδοθηκῶν καθίσταται τότε συνεχῆς, ὅταν θέλωσι νὰ διασχίσωσι τετράγωνον, ἢ νὰ σταματήσωσι φάλαγγα προσβολῆς ἢ προσβολὴν ἵππικοῦ. Ἐκ τῶν 400 μέτρων βάλλουσιν ἐτι ταχύτερον, καθ' ὅσον ἡ ἀπόστασις ἐλαττοῦται.

Ῥίμμα ἐποστρακίζον.

Εἰς τινὰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις, ὅταν ἔμπροσθεν ὑπάρχῃ ἐκτεταμένον ἔδαφος ὁμαλόν, ξηρόν, ἐλαστικόν, παράγουσι, διευθύνοντες τὸν ἄξονα τοῦ πυροβόλου παραλλήλως τοῦ ἐδάφους, ριπὴν θερίζουσαν, ἣτις δύναται νὰ παραγάγῃ καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα. Τὰ ἄλλατα, ἅτινα τότε κάμνει τὸ βλήμα, εἰσὶ πολυάριθμα καί μικροῦ ὕψους· τὸ δὲ βλήμα κινούμενον βραδέως διαβρῆγνύεται εἰς μικροτέραν ἀπόστασιν ἐκ τῆς κανονοστοιχίας παρὰ εἰς τὸ εὐθύφορον ρίμμα. Ἀλλὰ τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ρίμματος, ὅπερ ἐφηρμόζετο λίαν ἐπιτυχῶς μετὰ τὰ σφαιρικὰ βλήματα, δυσκόλως θέλει δυνηθῆ νὰ γίνῃ ὠφέλιμον μετὰ τὰς νῦν ἐπιμήκεις ὀβίδας.

Ῥίμμα ἐπισκηπτικόν (tir plongeant).

Ὅταν τὰ ἀυλακωτὰ κανόνια βάλλωσιν ὑπὸ γωνίας περιλαμβανομένης μεταξὺ 8° καί 24° καί μετὰ μικρὰ γεμίσματα, παράγονται τροχιαὶ μᾶλλον καμπύλαι, αἵτινες συντείνουσι νὰ καταστρέφῃται τὸ ὑλικόν, τὸ τοποθετημένον ὀπίθεν σκεπαστηρίου. Μ' ὄλον ὅτι τοῦ ρίμματος τούτου γίνεται χρῆσις ἰδίως εἰς τὰς πολιορκίας, δύναται ὁμως συχνάκις νὰ ἐφαρμοθῇ καί

εις τὸν πεδινὸν πόλεμον· ὅθεν καὶ ἀπεφασίσθη νὰ τίθενται τὰ αὐλακωτὰ κανόνια τῶν 4 καὶ τῶν 12 οὕτως, ὥστε νὰ ἐκτελεῖται τὸ ἐπισκηπτικὸν ρίμμα ὑπὸ διαφόρους γωνίας καὶ μετ' ὠρισμένα γεμίσματα. Πρὸς τοῦτο ὑπάρχει διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν γεμισμάτων τούτων ἐφόδιον εἰς τὸ προόλκιον τῶν βληταγωγῶν τῆς κανονοστοιχίας, ὅπερ συντίθεται ἀπὸ 60 σακκίδια κενὰ ἕξ δύο μέτρα πυρίτιδος, τὸ ἐν τῶν 100 γραμμῶν καὶ τὸ ἕτερον τῶν 50 γραμμῶν. Τὰ γεμίσματα δυνατὸν νὰ γίνωσι τὴν στιγμὴν τῆς ἀνάγκης διὰ τῆς πυρίτιδος τῶν γεμισμάτων. Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ρίμματος μεταχειρίζονται γενικῶς τοὺς κρουπιφλόγους πυροσωλήνας.

Ἀποστολὴ τοῦ πυροβολικοῦ ἐν τοῖς ἀγῶσι.

Εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν ἕκαστον ὄπλον δύναται, κατὰ τὰς περιστάσεις, νὰ πρωταγωνιστῇ. Εἰς τὰς κρίσιμους στιγμὰς, ὅτε τὰ πλεονεκτήματα τῶν δύο στρατῶν ἀμφιταλατεύονται, ἢ ὅτε αἱ προσπᾶθει τοῦ πεζικοῦ καὶ τοῦ ἵππικοῦ δὲν ἐπέτυχον, τὸ πυροβολικὸν λαμβάνει τὴν πρώτην θέσιν, καὶ δύνανται νὰ φέρῃ τὸ ὀριστικὸν κτύπημα· ἀλλὰ συνηθέστερον τὸ ἔργον του, εἰ καὶ σπουδαῖον πάντοτε, εἶναι ὅμως δευτερεῖον, καὶ συνίσταται εἰς τὸ νὰ ὑποστηρίξῃ διὰ τοῦ πυρὸς αὐτοῦ τὰ ἄλλα στρατεύματα. Αὕτη εἶναι ἰδίως ἡ ἀποστολὴ τῶν κανονοστοιχιῶν τῶν μεραρχιῶν, αἵτινες δὲν ἔχουσι ἄλλην τακτικὴν, εἰμὴ νὰ ἐτοιμάζωσι, ν' ἀκολουθῶσι καὶ νὰ ὑποστηρίξωσι μετὰ ἐπιγνώσεως τὰς κινήσεις τῶν στρατευμάτων, εἰς ἃ εἶναι προσκεκολλημένοι.

Πυροβολικὸν τῶν μεραρχιῶν.

Τὸ πυροβολικὸν τῶν μεραρχιῶν ἐνεργεῖ ἀπ' ἀρχῆς τῆς μάχης μέχρι τέλους. Τοῦτο ἀρχίζει τὴν συμπλοκὴν καὶ ἐτοιμάζει τὴν μάχην. Ἡ ταχύτης τοῦ ρίμματος καὶ ἡ βολὴ τῶν νέων φορητῶν ὄπλων, ἀντὶ νὰ ἐλαττώσῃ τὴν σπουδαιότητα

τοῦ κανονίου, τὸνναντίον τὴν ἀξάνουσι· χάρις δ' εἰς τὴν βολὴν τῶν βλημάτων αὐτοῦ, σήμερον μόνον αὐτὸ δύναται νὰ ὑπηρετήσῃ γενικῶς αἰεὶς τὸ νὰ διατηρῇ τὸν ἐχθρὸν εἰς τὴν ἀβεβαιότητα περὶ τοῦ πραγματικοῦ σημείου τῆς προσβολῆς, νὰ πτόν ἐπασχολῇ, νὰ τὸν δισκοσπρίξῃ, νὰ τὸν ἐξάντλῃ, καὶ νὰ «διατηρῇ τὴν μάχην μετ' ὀλιγωτέρας ὅσον τὸ δυνατὸν δυνάμεις.» (Grevenitz).

Ἄλλ' ἂν ἡ πρόοδος τῶν ὄπλων τοῦ πεζικοῦ δὲν ἠλάττωσε τὴν ἐνέργειαν τῶν κανονοστοιχιῶν τῶν μεραρχιῶν, τὴν κατέστησεν ὅμως δυσκολωτέραν. Πρέπει περισσότερον παρ' ἄλλοτε νὰ ὑποστηρίξηται τὸ πυροβολικὸν διὰ μεγάλου ἀριθμοῦ ἀκροβολιστῶν, προπορευομένων αὐτοῦ καὶ ἀντιπροσβαλλόντων τοὺς ἀκροβολιστὰς τοῦ ἐχθροῦ. Ἐὰν συμβῇ, νὰ ὑποχρεωθῇ κανονοστοιχία τις νὰ καταλάβῃ θέσιν τινὰ ἀρκετὰ μακρὰν τῆς μεραρχίας τῆς, οἱ δὲ ἀκροβολιστὰς δὲν ἦναι ἀρκετοὶ νὰ τὴν ὑπερασπισθῶσι, πρέπει νὰ προσαρτηθῶσι παρ' αὐτῆς εἷς ἡ δύο λόχοι, ἢ κάλλιον μία ἢ δύο ἰλαί. Μεταξὺ τῶν πεζῶν στρατευμάτων οἱ εὐζῶνοι φαίνεται ὅτι εἶναι καταλληλότεροι εἰς ταύτην τὴν ὑπηρεσίαν.

Ἡ μεγίστη ἀποτελεσματικότης τοῦ ρίμματος τοῦ πεζικοῦ ἀναγκάζει ἐπίσης τὸ πυροβολικὸν νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν του περισσότερον παρὰ ποτὲ τὰς παλαιὰς ἀρχὰς· τοῦτ' ἔστι πρέπει νὰ καλύπτηται ἀπὸ ὅλας τὰς ἀνωμαλίας τοῦ ἐδάφους, παραμελοῦν τὰ ἐνδιάμεσα καὶ τὰς ἀποστάσεις, τὰς ὀριζομένας ἀπὸ τοὺς κανονισμοὺς τῶν ἐλιγμῶν.

Ὅταν ἡ μάχη ἀρχίσῃ, τὸ κύριον μέλημα τοῦ πυροβολικοῦ δὲν εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ παύσῃ τὸ πῦρ τῶν ἐχθρικών πυροβόλων, ἀλλ' οὐδὲ πρέπει νὰ τὰ ἀντιπροσβάλλῃ καὶ νὰ συνάπτῃ μάχην πυροβολικὴν κατὰ πυροβολικοῦ, εἰμὴ ἐὰν τὰ πυρὰ αὐτῶν καθίστανται λίαν θανατηφόρα εἰς τὰ ἡμέτερα

στρατεύματα. Κάλλιον εἶναι γενικῶς νὰ προσβάλλωνται αἱ τάξεις τοῦ ἐχθροῦ πλαγίως, ἢ κατὰ πλευρὰν, ἐὰν τοῦτο ᾖναι δυνατόν, νὰ πυροβολῶνται κατὰ μέτωπον αἱ φάλαγγες αὐτοῦ, νὰ ἐμποδίζωνται αἱ προσβολαὶ του, καὶ νὰ υποβοηθῶνται ἐκεῖναι, αἵτινες διευθύνονται κατ' αὐτοῦ, τὸ δὲ πῦρ πολλῶν κανονοστοιχιῶν νὰ συγκεντροῦται ἐπὶ τῶν ὠρισμένων σημείων ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ. Ἡ μέχρι τῶν μεγαλειτέρων ἀποστάσεων εὐστοχία τῶν ἀυλακωτῶν κανονίων τοῦ πεδίου ἐπιτρέπει συχνάκις νὰ ἐπιτυγχάνηται τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο χωρὶς ν' ἀλλάσῃ θέσιν, χωρὶς νὰ στενοχωρῆται ἡ κίνησις τῶν στρατευμάτων τῆς προσβολῆς, καὶ πρὸ πάντων χωρὶς νὰ χάνηται καιρὸς· τὸ δὲ βίμμα δυνατόν νὰ ἐξακολουθῆ μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν θὰ συναφθῆ ἡ ἐκ συστάδην μάχη.

Ἄν αἱ φάλαγγες ἀπεκρούσθησαν, τὸ πυροβολικὸν προστατεύει τὰς ὑποχωρητικὰς κινήσεις αὐτῶν, ἰστάμενον καὶ ἀναχαιτίζον τὴν καταδίωξιν τοῦ ἐχθροῦ.

Ἐὰν ἡ ὑποχώρησις ἀποφασισθῆ, τὸ πυροβολικὸν ὑποχωρεῖ κατὰ τάξιν κλιμακοειδῆ, κατὰ κανονοστοιχίας ἢ ἡμικανονοστοιχίας, καὶ ὀφείλει νὰ υποστηρίξῃ τὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα συνοδεύει, μέχρις ἐσχάτων, μὲ κίνδυνον μάλιστα ν' ἀπολέσῃ πυροβόλα τινά, ὅπερ δὲν εἶναι κατασχύνη, εἰμὴ ὅτε ὁ χαμὸς οὗτος προέρχεται ἐξ ἀνικανότητος ἢ μικροψυχίας.

Τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα ἐφαρμόζονται εἰδικώτερον εἰς τὰς κανονοστοιχίας τῶν μεραρχιῶν τοῦ πεζικοῦ. Τὸ δὲ ἔφιππον πυροβολικὸν, πρὸς ταῖς ἄλλαις ιδιότησιν αὐτοῦ, πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ μεγίστην τόλμην.

Πυροβολικὸν ἔφεδρον.—*Μέγισται κανονοστοιχίαι.*

Τὸ ἔφεδρον πυροβολικὸν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς μάχης γενικῶς λαμβάνει θέσιν ὀπισθεν μὲ τὰ ἐπίλοιπα στρατεύματα τῆς υποστηρίξεως. Ἐν μέρος αὐτοῦ δυνατόν νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὸ νὰ

ὑποστηρίξῃ τὰ ἀδύνατα σημεῖα, ἢ νὰ βαδίσῃ ὅλον ὑποστηριζόμενον ἀπὸ τὰ τοποθετημένα στρατεύματα εἰς τὰς πτέρυγας, ἢ ὀπισθεν τῶν πτερύγων, καὶ διὰ τὴν δώση κρίσιμον κτύπημα. Δυνατὸν ἐνίοτε νὰ ἐνωθῆ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν μὲ τὰς κανονοστοιχίας πολλῶν μεραρχιῶν, ἢ νὰ τὴν σχηματίσῃ μεγάλην κανονοστοιχίαν μὲ τὸ ἔφεδρον πυροβολικὸν καὶ μὲ τὸ πυροβολικὸν τῶν πέριξ μεραρχιῶν. Ἄλλ' ἡ διάταξις αὕτη τοῦ πυροβολικοῦ εἶναι ἐξαιρετικὴ, καὶ κάλλιον εἶναι, ὅταν ἡ κίνησις μεγάλης κανονοστοιχίας διαταχθῆ, αἱ προσκεκολλημένοι κανονοστοιχίαι εἰς τὰ ἄλλα στρατεύματα νὰ υποστηρίξωσι τὴν κίνησιν ταύτην διὰ τῶν πυρῶν των, ἐκτὸς ἂν δὲν ᾖναι ἐπισηχολλημένοι ἀναγκαστικῶς εἰς ἄλλο μέρος.

Ἡ χρῆσις τοῦ πυροβολικοῦ καθ' ὁμάδας ἐφηρμόσθη ἰδίως εἰς τοὺς τελευταίους πολέμους τῆς πρώτης γαλλικῆς αυτοκρατορίας. Εἰς τὴν μάχην τοῦ Βαγγράμ ἡ πρώτη προσβολὴ κατὰ τοῦ κέντρου τοῦ Αὐστριακοῦ στρατοῦ ἀπέτυχεν, ἡ δ' ἀριστερὰ γαλλικὴ πτέρυξ ὑπεχώρησε, καὶ πολυάριθμα αὐστριακὰ στρατεύματα ἐβάδιζον μεταξὺ τῶν Γάλλων καὶ τοῦ Δουνάβεως. Εἰς τὴν δεξιὰν πτέρυγα τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ὁ στρατάρχης Δαβούτ ἐσταμάτησεν ἔμπροσθεν τῆς θέσεως Νευζιέτης· περὶ δὲ τὴν μεσημβρίαν ἡ τύχη τῆς νίκης ἐφαίνετο ὑπὲρ τῶν Αὐστριακῶν. Τότε ὁ Ναπολέων, βλέπων τὴν ἐπέκτασιν τῆς αὐστριακῆς παρατάξεως, ἀπεφάσισε νὰ τὴν διαπεράσῃ εἰς τὸ κέντρον. Ἡνωστε λοιπὸν ἔμπροσθεν τῆς Πασχδόρφ δέκα κανονοστοιχίας τῶν 12 τῆς αυτοκρατορικῆς φρουρᾶς, καὶ διὰ τῆς προσθήκης πολλῶν κανονοστοιχιῶν τῶν μεραρχιῶν ἀνεβίβασεν εἰς ἑκατὸν τὸν ἀριθμὸν τῶν πυροβόλων τῆς μεγάλης ταύτης κανονοστοιχίας. Ὑπὸ τὴν ἀληθῆ ταύτην προσβολὴν τοῦ πυροβολικοῦ οἱ Αὐστριακοὶ, ἀφανισθέντες ἐκ τῶν μύδρων, ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν ἐν μεγίστῃ ἀταξίᾳ. Τὰ ἐμπόδια,

ἄτινα τοὺς ἐκάλυπτον, κατεστράφησαν, καὶ ἡ κανονοστοιχία τοῦ Ἀδερέκλα κατεσάθη σιωπηλῆ. Τούτου γενομένου, ἡ κανονοστοιχία διεμοιράσθη εἰς δύο, σχηματίσασα γωνίαν ὀξεῖαν, τῆς ὁποίας αἱ δύο πλευραὶ ἐστράφησαν πρὸς τὸ Ἀδερέκλα καὶ Πρεντανλέ (Breintenlée). Ἡ γωνία αὕτη, ἀφ' οὗ ἔκαμε διέξοδον εἰς τὴν φάλαγγα τῆς προσβολῆς τοῦ Μακδονάλ, ἐκλειε καὶ ἦνοιγε, καθ' ὅσον ἡ φάλαγξ ἐπροχώρει. Τὰ δύο ἡμίσεα μέρη τῆς κανονοστοιχίας ἐβαλλον εἰς τὰ δύο χωρία χάλαζαν βλημάτων, καὶ ἠνάγκασαν τοὺς Αὐστριακοὺς νὰ τὰ ἐγκαταλείψωσιν. Ὁ Αὐστριακὸς στρατὸς διεπεράσθη εἰς τὸ κέντρον. Συγχρόνως ὁ Δαβούτ (1), ὑπὸ τὴν προστασίαν κανονοστοιχίας ἐξ ἑξήκοντα πυροβόλων, ἐκυρίευσεν τὰ ὑψώματα τοῦ Νεφσιδέλ, καὶ ἡ γενικὴ ὑποχώρησις τῶν Αὐστριακῶν ἀπεφασίσθη. Εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς μάχας, τὰς συναφθείσας παρὰ τοῦ Ναπολέοντος μετὰ τὸ 1809, εὐρίσκονται ἀνάλογα παραδείγματα τῆς χρήσεως τοῦ πυροβολικοῦ κατὰ μεγάλας κανονοστοιχίας, διὰ νὰ φέρῃ ἐφ' ἐνὸς ὀρισμένου σημείου κτύπημα συχνάκις κρίσιμον.

Εἰς τὴν μάχην τοῦ Σολφερίνου μία γαλλικὴ κανονοστοιχία ἐκ 42 πυροβόλων, ἀποτελοῦσα τὸ ὅλον σχεδὸν τοῦ πυροβολικοῦ τῶν μεραρχιῶν καὶ τῆς ἐφεδρείας τοῦ 4ου σώματος, ἐνέπραξε τὸ μεταξὺ διάστημα τοῦ σώματος τούτου καὶ τοῦ 2ου, καὶ συνέτεινε ν' ἀνθῆξῃ ἐπὶ πολὺ εἰς ἰσχυροτέρας δυνάμεις.

Προσβολὴ καὶ ἄμυνα χωρίου τινός.

Τὰ χωρία εἰσὶ συχνάκις τὰ σημεῖα τοῦ στηρίγματος τῆς ἐν μάχῃ τάξεως. Δὲν ὑπάρχει σχεδὸν μάχη, εἰς ἣν νὰ μὴ διηγῶνται ὡς κύριον ἐπεισόδιον τὴν κατάληψιν ἢ τὴν ἄμυναν χωρίου τινός. Ἡ ταχύτης τοῦ ῥίμματος τῶν νέων φορητῶν

(1) Στρατάρχης Γάλλος.

πυροβόλων ὄπλων θέλει καταστήσει πλέον παρὰ ποτὲ δύσκολον τὴν προσβολὴν τῶν θέσεων τούτων· ὥστε ἡ μεσολάβησις τοῦ πυροβολικοῦ κατέστη ἀπαραίτητος. Ἐντὶ ὅμως νὰ προσπαθῇ νὰ πυρπολήσῃ τις χωρίον τι, ὅπερ δυνατόν νὰ χρησιμεύῃ ὡς σκεπαστήριον καὶ σημεῖον στηρίξεως, πρέπει νὰ ζητῇ νὰ προσβάλλῃ μετὰ πλήρους γεμίματος τὰ οἰκοδομήματα, τὰ ἔχοντα ἐπάλλξεις, τὰς οἰκίας τὰς κατεχομένας ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὰ φράγματα, νὰ προσβάλλῃ τὰς ὁδοὺς κατὰ μῆκος· νὰ ὀρύττῃ τοὺς φράκτας, τοὺς κήπους, τοὺς περιβόλους, καὶ νὰ ἐξοικίξῃ τοὺς ὑπερασπιστὰς, νὰ προσβάλλῃ τὰ πυροβόλα καὶ τοὺς ὑπηρέτας αὐτῶν, τοὺς καλυπτομένους ὀπισθεν προπετασμάτων, νὰ συγκεντρώῃ τὰ πυρὰ ἐπὶ τῶν χωρίων, πρὸς τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ διευθυνθῶσιν αἱ φάλαγγες τῆς προσβολῆς. Πρέπει πρὸ πάντων νὰ διαθέτῃ κανονοστοιχίας, καλύπτον αὐτὰς ἐν ἀνάγκῃ διὰ χαρακώματος ταχυκατασκευάστου, διὰ νὰ καταστρέψῃ τὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἄτινα κατασκευάζονται συνήθως εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ χωρίου. Ἐν ὄσῳ τὸ ἐχθρικὸν πυροβολικὸν τῶν πλευρῶν δὲν ἀναγκασθῇ εἰς σιωπὴν ἢ εἰς ὑποχώρησιν, ἡ ἐπιτυχία τῆς προσβολῆς θὰ ἦναι πάντοτε ἐν κινδύνῳ.

Εἰς τὴν μάχην τῆς Λειψίας οἱ Πρῶσοι προσέβαλον τρεῖς κατ' ἐπανάληψιν τὸ χωρίον Προσπέιδα, ὑπερασπιζόμενον ἀπὸ τὸν Γάλλον στρατάρχην Βίκτορ. Εἰς τὴν πρώτην προσβολὴν ἔφθασαν μέχρι τῶν χαρακωμάτων· εἰς τὴν δευτέραν κατέλαβον ἐν μέρος τοῦ χωρίου. Ἡ προσβολή, ἐπαναληφθεῖσα καὶ τρίτην φορὰν, ἔλαβε τέλος ὡς καὶ αἱ δύο προηγούμεναι, ἦτοι κατεσκευασμένην ὑποχώρησιν καὶ τοῦτο, διότι οἱ Πρῶσοι ἠμέλησαν νὰ ἀντιπροσβάλωσι τὰ δύο κανονοστάσια, τὰ ὁποῖα ὁ στρατάρχης εἶχε κατασκευάσει ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν του. Οἱ Γάλλοι, συναθροισθέντες ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ πυ-

ρός τῶν πυροβόλων των, ἀνελάμβανον ἐκάστοτε ἰσχυρὰν ἐπίθεσιν, οἱ δὲ Πρωσσοί, κεραυνοβολούμενοι κατὰ τὴν πορείαν αὐτῶν πρὸς τὸ χωρίον, καὶ προσβαλλόμενοι ἀπὸ θανατηφόρον πῦρ κατὰ τὴν ἀτακτον αὐτῶν ὑποχώρησιν, ὑπέστησαν μεγάλας ζημίας, χωρὶς νὰ ἐπιτύχωσι νὰ καταλάβωσι τὸ χωρίον.

Οἱ προηγούμενοι ὀρισμοὶ περὶ τῶν καθήκοντων τοῦ πυροβολικοῦ εἰς τὴν προσβολὴν χωρίου τινὸς ὀρίζουσιν συγχρόνως καὶ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ κατὰ τὴν ὑπεράσπισίν του. Πρέπει, νὰ τοποθετῶνται δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ κανονοστοιχίαι, διὰ νὰ βάλλωσι κατὰ τῶν φαλάγγων τῆς προσβολῆς. Ἐὰν δὲ ὁ καιρὸς τὸ ἐπιτρέπη, νὰ καλύπτονται αὗται διὰ προχώματος. Πρέπει ἐπίσης νὰ ὀρίζηται ἐφεδρεία τις ὀπισθεν, ὅπως ἐμποδίξῃ τὸν ἐχθρὸν εἰς τὴν περίστασιν, καθ' ἣν θὰ ἐδοκίμαζε νὰ περικυκλώσῃ τὴν θέσιν. Δὲν πρέπει οὐδέποτε νὰ τίθηται τὸ πυροβολικὸν ἐντὸς τοῦ χωρίου, ἐκτὸς ἂν ἦναι ὠχυρωμένον, καὶ ἂν δὲν πρόκηται νὰ τὸ ὑπερασπισθῶσι μέχρις ἐσχάτων.

Προβολὴ καὶ ὑπεράσπισις θέσεως ὠχυρωμένης.

Ἡ προσβολὴ περιβολῆς ἢ θέσεως τινος ὠχυρωμένης εἶναι ἐπίσης ἐνίοτε ἐν τῶν κυρίων ἐπεισοδίων τῆς μάχης. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην πρὸς τούτοις ἡ ἐνέργεια τοῦ πυροβολικοῦ πρέπει νὰ προηγήται τῆς τῶν λοιπῶν ὄπλων. Ἄφ' οὗ γίνῃ ἀναγνώρισις τῆς θέσεως καὶ τῶν μέσων τῆς ὑπερασπίσεώς της, τοποθετοῦσιν ἐκτὸς τῆς ἀποτελεσματικῆς βολῆς τῶν πολυβολῶν κανόνια τῶν 12, τὰ ὅποια καλύπτουσι μὲ πρόχωμα, ἐὰν τὸ ἔδαφος καὶ ὁ καιρὸς τὸ ἐπιτρέπωσι. Καί τινά μὲν τῶν κανονίων προσβάλλουσι μὲ πλήρες γέμισμα τὸ πυροβολικὸν τῶν ὠχυρωμάτων, καὶ προσπαθοῦν νὰ καταστρέψωσι τὰ πρόσθετα ἐμπόδια, καὶ πρὸ πάντων νὰ κάμνωσι βρωγμὴν, τὰ δὲ ἄλλα κανόνια, τοποθετούμενα εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῶν μετώπων, ρίπτουσι ὀβίδας ἐπισκηπτικῶς εἰς τὸ

ἐσωτερικὸν τῶν ἔργων. Ὅταν ἡ βρωγμὴ γίνῃ καὶ γνωσθῇ διὰ παρήχηθῃ ἱκανὸν ἀποτέλεσμα, φέρονται ἐμπρὸς, διὰ νὰ βάλλωσι μὲ πολυβολὰς ἐπὶ τῶν στρατευμάτων, ἅτινα ἀνθίστανται εἰσέτι. Ἐῖτα ἀφίνουσι νὰ ἐνεργήσῃ τὸ πεζικόν, τὸ ὁποῖον κυριεύει ἐξ ἐφόδου τὸ ὠχύρωμα, καὶ διατίθενται νὰ ἀντικρούσωσι τὰς ἀντεπιθέσεις.

Ἐνίοτε τὸ ἔμπροσθεν ἔδαφος τοῦ ὠχυρώματος δὲν ἐπιτρέπει τὴν τοποθέτησιν τῶν κανονοστοιχιῶν τῆς προσβολῆς· δυνατὸν δὲ τότε νὰ γίνῃ ἀπόπειρα προσβολῆς διὰ τοῦ αὐχένος τοῦ ὠχυρώματος· ἀλλὰ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἀκόμη τὸ πυροβολικὸν πρέπει ν' ἀρχίξῃ πρῶτον τὴν μάχην, διὰ νὰ καταστρέφῃ μὲ τὰς ὀβίδας του τὰ ὠχυρώματα τὰ κλείοντα ἐνίοτε εἰς τὸ μέρος τοῦτο τὰς περιβολὰς. Αἱ κατὰ νῶτα αὗται προσβολαὶ εἰσὶν ἐπικίνδυναι, διότι ἀναγκάζουσι τὸ πυροβολικὸν νὰ εἰσέρχηται εἰς τὰ ἐνδιάμεσα τῶν ὠχυρωμάτων, καταφρονοῦν τὰ πυρὰ αὐτῶν. Πολλὰ τοιαῦτα παραδείγματα ἀναφέρονται εἰς τοὺς πολέμους τῆς αὐτοκρατορίας Ναπολέοντος τοῦ Α'.

Εἰς τὴν μάχην τῆς Μοσχόβας οἱ Ῥῶσσοι εἶχον μεταξὺ τῶν ἄλλων ὠχυρωμάτων διαθέσει τρεῖς μεγάλας περιβολὰς ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῶν, ἐξ ὧν μία μόνη ἢ τοῦ δεξιοῦ, κατελήφθη ἀπὸ τὸ πεζικὸν τοῦ στρατάρχου Νέη, αἱ δὲ δύο ἄλλαι ἀπέκρουσαν πολλὰς ἐπαναληφθείσας ἐφόδους. Τότε 108 πυροβόλα ἐφίππου πυροβολικοῦ, γαλλικὰ καὶ συμμαχικὰ, διαιρεθέντα εἰς τρεῖς κανονοστοιχίας, διετάχθησαν νὰ ὑπερβῶσι τὴν γραμμὴν τῶν περιβολῶν, καὶ διήλθον αὗται εἰς καλπασμὸν τὰ ἐνδιάμεσα· καὶ ἐνῶ ἡ κανονοστοιχία τοῦ κέντρου ἀνεχαιτίζεε τοὺς Ῥώσσους, αἱ δύο ἄλλαι, τεθεῖσαι ἐν κανονοστοιχίᾳ κατὰ τοῦ αὐχένος τῶν περιβολῶν, κατέστρεψαν τὰ ἐμπόδια καὶ ἐχαλαζοβόλησαν τοὺς ὑπερασπιστάς. Ἡ 2α καὶ ἡ 4η μεραρχία τῶν

θωρακοφόρων ἠδυνήθησαν τότε νὰ εἰσελθῶσιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν ἔργων καὶ κατεστάθησαν κύριοι αὐτῶν. Τὸ πῦρ δὲ τριῶν κανονστοιχιῶν ἔκαμε ν' ἀποτύχωσιν αἱ ἀπόπειραι τῶν ἀντεπιθέσεων, τὰς ὁποίας ἐπιχείρησαν οἱ Ῥῶσοι.

Πρὸς ὑπεράσπισιν θέσεώς τινος περιχαρακωμένης πρέπει νὰ ὀπλίζωνται τὰ χωρία, τὰ ὁποία ἐνδέχεται νὰ δεχθῶσι τὴν προσβολὴν κατὰ μέτωπον ἢ κατὰ πλευρὰς, νὰ τίθενται δὲ πυροβόλα τῶν 12 εἰς τὰς ἐξοχὰς καὶ ἐπὶ τῶν μετώπων, πυροβόλα δὲ τῶν 4 ἐπὶ τῶν πλευρῶν καὶ εἰς τὰς εἰσεχούσας γωνίας, καὶ νὰ καταστρέφωνται τὰ οἰκοδομήματα, ὡς καὶ αἰφυτεῖται, αἱ δυναμναὶ νὰ καλύψωσι τὸν ἐχθρὸν. Προσέτι πρέπει αἱ κανονστοιχίαι τῆς προσβολῆς νὰ πυροβολῶνται μὲ ὀβίδας, ἐν ὧσιν αὐταὶ δὲν πλησιάζουσιν εἰς τὴν βολὴν τῶν πολυβολῶν, νὰ διαφυλάττωνται δὲ πυροβόλα τῶν 4, διὰ νὰ πλευροφυλακίσωσι τὴν ῥωγμὴν καὶ νὰ χαλαροβολῶσι τὰς φάλαγγας τῆς προσβολῆς. Πρέπει νὰ ἐξασφαλιζῶνται διέξοδοι, διὰ νὰ ὑποχωρῶμεν ἐν καιρῷ ἐπὶ σημείου ὠρισμένου καὶ δυσκόλως προσιτοῦ εἰς τὴν περίστασιν, καθ' ἣν ἡ ἔφοδος ἐπιτύχη.

Διάβασις τῶν στενωπῶν.

Ἡ διάβασις στενωποῦ, εἴτε ἔμπροσθεν, εἴτε ὀπισθεν, εἶναι μία τῶν δεινῶν στρατιωτικῶν πράξεων, εἰς ἃς ἡ συνδρομὴ τοῦ πυροβολικοῦ δύναται νὰ ἀποβῆ πολῦτιμος. Διὰ νὰ βιασθῆ στενωπὸς, ἐν ᾧ ὁ ἐχθρὸς ἐτοποθέτησε τὰ μυδροβόλα, πρέπει νὰ ἀρχηται ἡ προσβολὴ κατ' αὐτῆς μὲ κανόνια τῶν 12. Ἐὰν δὲ περιμένῃ οὗτος εἰς τὴν ἐξοδὸν τῆς στενωποῦ, θέλει εἶσθαι ἐνίοτε προτιμότερον νὰ τίθεται τὸ πυροβολικὸν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς φάλαγγος, αἱ δὲ βληταγωγοὶ νὰ ἀκολουθῶσι πλέον ὀπισθεν· ἐκβαίνομεν τότε ταχέως τῆς στενοῦ, τὰ δὲ πυροβόλα τίθενται διαδοχικῶς ἐν κανονστοιχίᾳ εἰς βολὴν πολυβολῶν,

διὰ νὰ προστατεύωσι τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φαλάγγων, αἵτινες τὸ ἀκολουθοῦν.

Τὸ πλέον ἀξιωμακόμενον παράδειγμα διαβάσεως στενωποῦ ἔμπροσθεν εἶναι ἴσως, ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τοῦ πυροβολικοῦ, ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον παρήγαγεν ὁ ἐλιγμὸς τοῦ στρατηγοῦ Δρουὸτ εἰς τὴν μάχην τοῦ Ἄνω (Hanau). Ὁ γαλλικὸς στρατὸς συνεσπειροῦτο περὶ τὸν Ῥήνον, ὅτε ἔμπροσθεν τοῦ δάσους τοῦ Ἄνω, τὸ ὁποῖον διέρχεται ἡ ὁδὸς τῆς Μαγιάνς, συνήντησε τὴν ἔμπροσθοφυλακὴν τοῦ στρατηγοῦ Βρέδε (Wrede), ἧτις ἐζήτηε νὰ τοῦ ἐμποδίσῃ τὴν διάβασιν. Ὀλίγαι βολαὶ πολυβολῶν ἤρκεσαν νὰ διασκορπίσωσι τὴν ἔμπροσθοφυλακὴν ταύτην· ἀλλ' εἰς τὴν ἐξοδὸν τοῦ δάσους οἱ Γάλλοι ἐκαλύθησαν ἀπὸ ὅλον τὸν στρατὸν τῶν Βαυαρῶν. Ὀγδοήκοντα πυροβόλα, τεθέντα κατὰ τοῦ μετώπου τοῦ στρατοῦ τούτου, προσέβαλον τὴν ἐξοδὸν τῆς στενωποῦ. Ὁ Ναπολέων ἀπεφάσισε ν' ἀνοιξῆ τὴν διάβασιν διὰ τοῦ πυροβολικοῦ, τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ὁποίας ἐπεφόρτισεν εἰς τὸν στρατηγὸν Δρουὸτ. Διὰ νὰ εὐκολύνῃ τὴν τοποθέτησιν τῶν κανονστοιχιῶν τῶν 12, ὁ στρατηγὸς ἀπεφάσισε νὰ θυσιάσῃ 15 πυροβόλα. Τὰ πυροβόλα ταῦτα, ἐξελθόντα τοῦ δάσους τὰ μὲν δώδεκα διὰ τινος ἀτραποῦ δεξιᾶ, τὰ δὲ τρία διὰ τῆς μεγάλης ὁδοῦ, ἐπρόφθασαν νὰ ἀρχίσωσι τὸ πῦρ καὶ νὰ προσελκύσωσι τὴν προσοχὴν τοῦ ἐχθροῦ. Ἦθελον δὲ ὑποφέρει πολὺ, ἀλλ' ἡ ἀφοσίωσις των ἐπέτρεψεν εἰς τὸ ἐπιλοιπον πυροβολικὸν νὰ ἔλθῃ νὰ τοποθετηθῆ ἀριστερὰ ἐν κανονστοιχίᾳ διαδοχικῶς, πυροβόλον κατὰ πυροβόλου, μέχρι τῶν πεντήκοντα ἑξ. Ἡ δυνάμεις αὕτη τοῦ πυροβολικοῦ κατέπαυσε τὸ πῦρ τῶν βαυαρικῶν κανονστοιχιῶν, ἀπέκρουσε διὰ πολυβολῶν τὰς ἐπιθέσεις τῶν θωρακοφόρων τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἐπέτρεψεν εἰς τὸν γαλλικὸν στρατὸν νὰ ἐξέλθῃ τῆς στενωποῦ καὶ νὰ ἀναπτυχθῆ. Τότε, φερθεῖσα ἔμπροσθεν τοῦ δάσους 400 ἕως

500 μέτρα ἢ ὑπερμεγέθης αὐτὴ κανονοστοιχία, προσέβαλε πλαγίως τὸ κέντρον τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἀπεφάσισε τὴν τύχην τῆς μάχης. Πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς στενωποῦ εἶναι προτιμότερον νὰ μὴ ταττώμεθα ἔμπροσθεν, διότι ἐν ἀτυχίᾳ ἢ ὑποχώρησι θὰ ᾖναι δυσκολωτάτη. Τιθέμενοι ὀπισθεν, πρέπει νὰ τοποθετῶμεν εἰς 200 μέτρα ἐκ τῆς ἐξόδου κανονοστοιχίας, αἵτινες νὰ διασταυρόνωσι τὰ πυρά των καὶ νὰ βάλλωσιν ὀβίδας μὲν ἐπὶ τῶν εἰσερχομένων εἰς τὴν στενωπὸν φαλάγγων, πολυβολὰς δὲ ἐπὶ τῶν ἐξερχομένων. Ἐὰν ἤμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ μένωμεν ἔμπροσθεν τῆς στενωποῦ, πρέπει νὰ περιχαρακώμεθα ὅσον οἷόν τε στερεῶς.

Εἰς Ὁαλένδαν ὁ Μορώ, ὑποχωρῶν ἔμπροσθεν τοῦ ἀρχιδουκῆ Ἰωάννου, ἔμελλε νὰ ἀκολουθήσῃ μακρὰν ὁδὸν διὰ τοῦ δάσους. Ἀφοῦ ᾤξησε τὸ πυροβολικὸν τῆς ὀπισθοφυλακῆς του, ἐφρόντισε νὰ διέλθῃ τοῦτο τὸ δάσος ὑπὸ φαινομένην ἀταξίαν· μετὰ δὲ τὴν ἐξόδον του ἐκ τοῦ δάσους, τὸ διήρσεν εἰς τρεῖς κανονοστοιχίας. Δύο μὲν ἐξ αὐτῶν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ ὀπισθεν τῶν ὑλοτομείων, ἅτινα τὰς ἔκρυπτον ἀπὸ τὴν θέαν τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὰς ἐπροστάτεον ἀπὸ τὰς προσβολὰς τοῦ ἰππικοῦ του, ἡ δὲ τρίτη ὑπεχώρησεν ἔμπροσθεν τῶν Αὐστριακῶν, οἵτινες τὴν ἠκολούθησαν ἐντὸς τῆς στενωποῦ, μετὰ πολυαριθμοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἐνὸς σώματος ἰππικοῦ. Εὐθύς ἡ 3η κανονοστοιχία ἐστάθη καὶ ἐπυροβόλει ὀπισθεν· αἱ δὲ κεκρυμμένοι κανονοστοιχία ἀνταπεκρίθησαν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, καὶ ἡ Αὐστριακὴ φαλαγγίς, κατασυντριβείσα ἀπὸ τὰ συμπίπτοντα πυρά, δὲν ἠδυνήθη οὔτε ν' ἀναπτυχθῇ, οὔτε ν' καταλάβῃ θέσιν. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ ἀρχιδουκὴ Ἰωάννης, περικυκλωθεὶς ἀπὸ τοὺς στρατηγούς Γρενιέ καὶ Ῥιχεπάνς, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ ἐν μεγάλῃ ἀταξίᾳ, ἐγκαταλείψας τὰ 120 πυροβόλα, τὰ εἰσελθόντα εἰς τὴν στενωπὸν.

Χρήσις τοῦ πυροβολικοῦ εἰς τὰς ὑποχωρήσεις.

Ὅταν τὸ ἔδαφος καὶ αἱ περιστάσεις τὸ ἐπιτρέπωσι, στρατός τις ὑποχωρεῖ γενικῶς εἰς κλιμακοειδῆ τάξιν. Τὸ πυροβολικὸν ἀκολουθεῖ τὴν κίνησιν καὶ ὑποχωρεῖ κλιμακοειδῶς κατὰ κανονοστοιχίας ἢ κατὰ ἡμικανονοστοιχίας. Κανονοστοιχίαί τινες τοποθετοῦνται ταχέως εἰς θέσεις ἀναγνωρισθείσας πρότερον, διὰ νὰ προστατεύωσι τὰ στρατεύματα, νὰ ἐπιτρέψωσιν εἰς αὐτὰ νὰ συνενωθῶσι, καὶ νὰ προετοιμάσωσι τὰς ἀντεπιθέσεις. Εἰς τὰς ὑποχωρήσεις πρὸ πάντων τὸ πυροβολικὸν πρέπει νὰ θυσιάξῃ ἑαυτὸ ὑπὲρ τῶν στρατευμάτων, τὰ ὅποια συνοδεύει. Εἰς τὰς μεγάλας καταστροφὰς τὸ πυροβολικὸν δύναται ἐνίοτε νὰ συναθροίσῃ ὑπὸ τὸ πῦρ του τοὺς ἀπηλπισμένους ἀνδρας, καὶ νὰ ἐνθαρρύνῃ εἰς τὰς κρισίμους ταύτας στιγμὰς τοὺς ἐταίρους.

Ὅθεν πρέπει νὰ τοποθετῶνται αἱ κανονοστοιχίαὶ οὕτως, ὥστε νὰ δύνανται αὐταὶ νὰ προστατεύωσι τὰς δυσκόλους διαβάσεις, οἷον τὰς γεφύρας, τὰ στενά, τὰ δάση καὶ τὰς κόμας, καὶ νὰ προσέχωσι νὰ ὠφελῶνται ἀπὸ τὰ φυσικὰ ἐμπόδια, ὥπως προφυλάττωνται τὰ πυροβόλα.

Τὸ ἑσπέρας τῆς μάχης τοῦ Ἐσλίγγ τεσσαράκοντα χιλιάδες ἀνδρῶν, οἵτινες ἔμειναν εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως καὶ ἔνεκα τῆς καταστροφῆς τῶν γεφυρῶν τοῦ μεγάλου κλάδου ἀπεμονώθησαν τοῦ ἐπιλοιποῦ στρατοῦ, ὑπεχώρουσαν ἐπιπόνως. Ὅθεν πενήτηκοντα πυροβόλα ἐτέθησαν εἰς τὴν προεξοχὴν, τὴν σχηματιζομένην ἀπὸ τὸν μικρὸν κλάδον τοῦ Δουνάβεως, ἀντικρὺ τῆς νήσου Λοβῶ, εἰς τὸ μέσον θάμνων καὶ μικρῶν δένδρων. Τὸ αὐστριακὸν ἰππικὸν, ὑποστὰν μεγάλας ζημίας ἀπὸ τὰς πολυβολὰς καὶ τὰς ὀβίδας τῆς κανονοστοιχίας ταύτης, ἠναγκάσθη νὰ παύσῃ ἐπὶ πλέον τὴν καταδίωξιν τῶν σωματοφυλάκων, οἵτινες ὑπεστήριζον τὴν ὑπο-

χώρησιν, καὶ οὕτως ἡ διάβασις τοῦ μικροῦ κλάδου πρὸς τὴν νῆσον Λοβὼ ἐγένετο ἐν τάξει.

Ἐνταῦθα ἀποπερατοῦμεν ὅ,τι εἶχομεν εἰπεῖν περὶ τῆς χρήσεως τοῦ πεδινοῦ πυροβολικοῦ. Εἰς τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος, ὡς καὶ εἰς τὸ πρῶτον, δὲν προστιθέμεθα νὰ παρουσιάσωμεν νέας ἰδέας, ἀλλὰ περιωρίσθημεν ν' ἀνακεφαλαιώσωμεν εἰδικὰς πραγματείας φανερῶν γεγονότων καὶ ἀπλῶν ἀρχῶν συχνοτάτης ἐφαρμογῆς. Ἡ πείρα τῶν τελευταίων πολέμων καὶ ἡ ἐνιαύσιος συνάθροισις εἰς τὰ πεδία τῶν ἀσκήσεων ἕκαμον, ὡς τὰ διάφορα ὄπλα νὰ γνωρίζωνται καὶ νὰ ἐκτιμῶνται. Πιθανὸν εἶναι ὅτι εἰς τοὺς μέλλοντας πολέμους ὁμάδες πολυαριθμότεραι ἢ ἄλλοτε θέλουσιν ἔλθει νὰ συγκρουσθῶσιν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης. Ἴσως τότε ἀναφανῶσιν οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι ἄνδρες τοῦ πολέμου, οἵτινες τροποποιοῦν τὴν τακτικὴν καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ πυροβολικοῦ.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

Πρωσικὸν πυροβολικόν.

Τὸ πρωστικὸν πυροβολικὸν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην διέρχεται περίοδον νέου σχηματισμοῦ. Νεωστὶ ἀπεφασίσθη νὰ ἐγκαταλειφθῶσι τὰ ἐκ χυτοῦ χάλυθος κανόνια, τὰ ὁποῖα διεβράγησαν εἰς πολλὰς περιστάσεις. Τὰ νέα κανόνια θὰ εἶναι ἐκ κρατερώματος, καὶ ἴσως τῆς αὐτῆς ὀγκῆς μὲ τὰ ἐκ χυτοῦ χάλυθος κανόνια, δηλαδὴ τῶν 4 διὰ τὸ ἔφιππον πυροβολικόν, καὶ μέρος διὰ τὸ πυροβολικὸν τῶν μεραρχιῶν, καὶ τῶν 6 διὰ τὸ ἐπίλοιπον πυροβολικὸν τῶν μεραρχιῶν καὶ τῆς ἐφεδρείας.

Οἱ Πρωῦσοι οὐδόλως σκέπτονται ν' ἀρήσωσι τὴν γέμισιν ἐκ τοῦ πυθμένου, τῆς ὁποίας τὰ πλεονεκτήματα εἰσὶ προφανῆ ὡς πρὸς τὴν ἰσχὺν καὶ εὐστοχίαν τοῦ βίμματος, ἀλλὰ θέλουσι ζητῆσαι τρόπον ἐντελέστερον ἀποφράξεως ἐκεῖνου, ὃν μετε-

χειρίσθησαν μέχρι σήμερον, ὅστις εἶναι ἑλλιπής, ἐπειδὴ ἀπαιτεῖ οἱ πυροβολισταὶ νὰ ἔχωσι μεγίστην προσοχὴν καὶ ἐπιτηδεύτητα.

Κατὰ τὸν Γερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1866 τὸ πρωστικὸν πεδινὸν πυροβολικὸν συνέκειται ἐκ τριῶν εἰδῶν πυροβόλων. Τὸ ἔφιππον πυροβολικὸν καὶ μία κανονοστοιχία ἐκ τῶν τεσσάρων ἐκάστης μεραρχίας τοῦ πεζικοῦ εἶχον λεῖτα κανόνια τῶν 12 βραχέα. Τὰ κανόνια ταῦτα, δέκα ὀγκῶν μήκους, ἔλκοντα βάρος 450 χιλιογράμμων, ἔβαλλον σφαίρας καὶ ὀβίδας σφαιρικὰς, τῶν ὁποίων τὸ ἐσωτερικὸν κενὸν ἐσχημάτιζεν ἑλλειψιν, ἵνα αὐξάνηται ἡ εὐστοχία τοῦ βίμματος, διὰ τῆς περιστροφῆς τῆς ὀβίδος περίξ τοῦ μεγάλου ἄξονος τοῦ ἐσωτερικοῦ κενοῦ. Εἰς ἐκάστην μεραρχίαν ὑπῆρχε μία κανονοστοιχία τῶν 12, μία κανονοστοιχία τῶν 6 ἐξ αὐλακωτῶν κανονίων, καὶ δύο κανονοστοιχίαι ἐξ αὐλακωτῶν κανονίων τῶν 4. Τὰ τελευταῖα ταῦτα κανόνια ἦσαν ἐκ χυτοῦ χάλυθος γεμιζόμενα ὀπισθεν. Τὸ κοῖλον, κυλινδρικὸν εἰς τὸ ὀπίσθιον αὐτοῦ μέρος, ἦτο αὐλακωτὸν καὶ ὀλίγον τι κολουροκωνικὸν εἰς τὸ ἔμπροσθεν αὐτοῦ μέρος. Τὸ βλήμα, κοῖλον καὶ σχήματος κυλινδρωοειδοῦς, περιεβάλλετο μὲ περιχύμα ἐκ μελὸς, σφηνούμενον εἰς τὰ αὐλάκια. Οἱ πυροβόλοι ἦσαν κρουσίφλογοι. Τὰ κανόνια ἔβαλλον ἐπίσης βολιδόφρους ὀβίδας καὶ βολιδοθήκας. Οἱ κιλλίβαντες, μὲ κορμὸν ὡς οἱ γαλλικοὶ κιλλίβαντες, ἔδιδον μεγάλην εὐκίνησιαν εἰς τὸ πυροβόλον, τοῦ ὁποίου ἄλλως τε ἡ εὐστοχία τοῦ βίμματος ἦτο ἀξιοσημείωτος.

Εἰς τὴν Πρωσσίαν ὁ ἀριθμὸς τῶν συνταγμάτων τοῦ πεδινοῦ πυροβολικοῦ εἶναι ἴσος μὲ τὸν τῶν σωμάτων τοῦ στρατοῦ. Ἐκαστὸν τῶν συνταγμάτων τούτων ὑποδιαιρεῖται εἰς τέσσαρας μοίρας, ἐξ ὧν ἡ μὲν ἔφιππος, αἱ δὲ τρεῖς ἄλλαι πεζαί. Ἡ ἔφιππος μοῖρα σύγκειται ἐκ τριῶν κανονοστοιχιῶν, ἡ δὲ πεζὴ

ἐκ τεσσάρων. Αἱ κανονοστοιχίαι ἐν καιρῷ εἰρήνης σύγκεινται ἐκ τεσσάρων πυροβόλων, καὶ ἐν καιρῷ πολέμου ἐξ ἑξ. Ἐν σύνταγμα ἔχει λοιπὸν 90 πυροβόλα, ἀριθμὸς, ὅστις ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸ μέγιστον τοῦ πυροβολικοῦ, τὸ ὅποιον δίδουν εἰς ἓν σῶμα στρατοῦ, συγκείμενον ἐκ δύο μεραρχιῶν καὶ μιᾶς ὑπομεραρχίας ἵππικοῦ. Εἰς ἐκάστην μεραρχίαν πεζικοῦ ἀντιστοιχεῖ μία μοῖρα πεδινῶν πυροβολικοῦ 24 πυροβόλων· ἀπ' οὗ δὲ δοθῆ εἰς τὴν ὑπομεραρχίαν τοῦ ἵππικοῦ μία ἔφιππος κανονοστοιχία, μένει ἐφεδρεία ἐκ δύο ἐρίππων κανονοστοιχιῶν καὶ τεσσάρων ἐποχουμένων. Ἀλλὰ, ἐξετάζοντες τὴν σύνθεσιν τοῦ πρωττοικοῦ στρατοῦ κατὰ τὸ 1866, βλέπομεν ὅτι τὰ περισσότερα σώματα στρατοῦ δὲν ἦσαν κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ὀργανισμένα, καὶ ὅτι εἰς τὰ συντάγματα τοῦ πυροβολικοῦ ἔδωκαν τὰ ἀναγκαίαι κανονοστοιχίας, διὰ νὰ ἀκολουθῶσι τὰς μεραρχίας τοῦ ἵππικοῦ καὶ νὰ ἀποτελῶσι τὰς ἐφεδρείας τοῦ πυροβολικοῦ τῶν στρατευμάτων. Μία πεδινὴ κανονοστοιχία περιλαμβάνει μόνον 16 ἀμάξας. Τὰ δὲ πολεμοφόδια τοῦ πεζικοῦ καὶ ἵππικοῦ, ὡς καὶ τὰ ἐφεδρα πολεμοφόδια τοῦ πυροβολικοῦ, φέρονται ἐπὶ ἀμαξῶν ἀποτελουσῶν μέρος τῶν φαλάγγων, αἵτινες καλοῦνται φαλάγγες τῶν πολεμοφοδίων, καὶ αἱ ὁποῖαι ἀκολουθοῦν ἀπ' εὐθείας τὸν στρατὸν, ἀλλ' εἰσὶν ἀποκεχωρισμέναι ἐντελῶς τῶν κανονοστοιχιῶν. Ἐκαστον σύνταγμα τοῦ πεδινῶν πυροβολικοῦ χορηγεῖ ἑννέα τοιαύτας φαλάγγας, ὧν ἐκάστη ἔχει 24 ἢ 25 ἀμάξας ἐξευγμένας μὲ 6 ἵππους.

Ἀυστριακὸν πυροβολικόν.

Τὸ ἐν χρήσει σύστημα τοῦ πυροβολικοῦ εἰς τὴν Αὐστρίαν χρονολογεῖται ἀπὸ τὸ 1863. Μετὰ τὸν Ἰταλικὸν πόλεμον τὸ κράτος τοῦτο ἀπεφάσισε νὰ παραδεχθῆ τὰ αὐλακωτὰ κανόνια, καὶ κατεσκεύασε κανόνια τριῶν ὀγκῶν, ὀνομασθέντα ἀπὸ τὸ

βάρος εἰς λίτρας τοῦ ἀντιστοίχου σφαιρικοῦ βλήματος, κανόνια τῶν 3 ὄρεινά, κανόνια τῶν 4 διὰ τὰς ὑπομεραρχίας, καὶ κανόνια τῶν 8 διὰ τὰς ἐφεδρείας. Τὸ κοῖλον ἔχει ἐν κυλινδρικοῦν μέρος, ἵνα δέχηται τὸ γέμισμα, ἢ ἐν μέρος αὐλακωτόν. Τὰ βλήματα εἰσι κοῖλα, σχήματος κυλινδρικοῦ οἰοῦς· τὸ δ' ὀπίσθιον μέρος εἶναι περικεκαλυμμένον μὲ περικάλυμμα ἐκ μετάλλου μαλακοῦ, μίγματος ψευδαργύρου ἢ κασσιτέρου, φέροντος ἐξοχὰς, αἵτινες ἀντιστοιχοῦν εἰς τὰ αὐλάκια. Αἱ κοινὰ ὀβίδες φέρουσι κρουσιφλόγους πυροσωλήνας, αἱ δὲ βολιδοφόροι ὀβίδες ἔχουσι χρονοίους πυροσωλήνας. Ἡ γέμισις γίνεται ἐκ τοῦ στομίου. Ὁ κιλλίβας, ὧν μὲ δύο πλευράς, ἐπεκτείνεται εἰς δύο ἡμικορμούς. Ὁ κορμὸς φέρει μίαν κίστην πολεμοφοδίων, περιέχουσαν τέσσαρας βολιδοθήκας, τῆς ὁποίας τὸ ἄνω εἶναι διατεθειμένον οὕτως, ὥστε νὰ κάθηται εἰς πυροβολιστῆς εἰς τὸ κανόνιον τῶν 4, καὶ δύο εἰς τὸ κανόνιον τῶν 8. Τὸ πρόσκαϊον φέρει μίαν κίστην, ἐφ' ἧς δύνανται νὰ καθίσωσι τρεῖς ἄνδρες. Ἡ βληταγωγὸς ἔχει τὸ αὐτὸ πρόσκαϊον ὡς ἢ τὸ πυροβόλον, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἐφολκαίου ὑπάρχει μία μόνη κίστη πολεμοφοδίων, ἧτις ἀδυνατεῖ νὰ μεταφέρῃ ἄνδρας. Οἱ τροχοὶ τοῦ προσκαίου εἰσὶν ὑψηλότεροι τῶν τοῦ ἐφολκαίου. Εἰς τὸ κανόνιον τῶν 4 ἡ κίστη πολεμοφοδίων τοῦ προσκαίου περιέχει 30 βολὰς, καὶ ἡ κίστη τοῦ ἐφολκαίου 80. Ἐκαστον λοιπὸν πυροβόλον, ἀκολουθούμενον ἀπὸ τὴν βληταγωγὸν του, φέρει 156 βολὰς, συμπεριλαμβανομένων τῶν τεσσάρων βολιδοθηκῶν τοῦ κιλλίβαντος. Εἰς τὸ πυροβόλον τῶν 8 ἡ κίστη τοῦ προσκαίου περιέχει 30 βολὰς, καὶ ἡ κίστη τοῦ ἐφολκαίου, 64· τὸ ὅλον 128 τὸ πυροβόλον καὶ ἡ βληταγωγὸς.

Ἡ ἀναλογία τῶν βολιδοφόρων ὀβίδων ἢ σραπενέλ εἶναι μεγαλύτερα εἰς Αὐστρίαν ἢ εἰς Γαλλίαν. Αὕτη εἶναι τὸ τέταρτον εἰς τὰς κίστας τοῦ προσκαίου, καὶ τὸ ὄγδοον εἰς τὰς

κίσας τοῦ ἐφολκαίου ὑπάρχουν δ' εἰσέτι εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην κίστην τέσσαρες ὀβίδες πεπληρωμένοι μὲ ἐμπροσθήριον ὕλην.

Οἱ Αὐστριακοὶ δὲν ἔχουσιν ἴδιον ἔριππον πυροβολικόν. Ὅταν μία κανονστοιχία τῶν 4 πρέπη νὰ προσκολληθῆ εἰς μίαν ὑπομεραρχίαν ἰππικοῦ, οἱ ὑποζύγιοι ἵπποι αὐξάνονται εἰς ἕξ. Ἐπὶ τῶν δύο κιστῶν τοῦ ἐφολκαίου κáθηνται 6 πυροβολισταί, ὁ δὲ ἑβδομος ἐπὶ τῆς κίστης τοῦ κιλλίθαντος. Τὸ πυροβόλον τῶν 8 ἀπαιτεῖ ὀκτῶ ἄνδρας διὰ τὴν ὑπηρεσίαν του, ὧν οἱ δύο κáθηνται ἐπὶ τῆς κίστης τοῦ κιλλίθαντος.

Οἱ πολεμικοὶ πύραυλοι εἶναι εἰς μεγάλην χρῆσιν εἰς τὸν αὐστριακὸν στρατόν· τοὺς βίπτουσι δὲ σχεδὸν ὅπως εἰς τὴν Γαλλίαν διὰ τινος τρίποδος. Μία πυραυλοστοιχία εἶναι προσκεκολλημένη εἰς ἕκαστον σῶμα στρατοῦ.

Τὸ αὐστριακὸν ὕλικὸν ἔχει μεγίστην στερεότητα, αἱ δ' ὄλα καὶ εἰσι καλῶς ἐκλελεγμένοι διὰ τὸν πεδινὸν πόλεμον, ἀλλ' ἔσως στεροῦνται μικρᾶς εὐκινήσιας. Ὁ διπλοῦς κορμός, φέρων μίαν κίστην πολεμοφοδίων καὶ ἓνα ἢ δύο ἄνδρας, καὶ τὸ ἀνώμαλον ὕψος τῶν τροχῶν τοῦ προσολκαίου καὶ ἐφολκαίου δὲν εἶναι ἐπιτήδεια εἰς τὴν ἔλξιν. Πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν πρὸς τούτοις τὴν ἔλλειψιν τοῦ ἐρίππου πυροβολικοῦ. Εἰς τὸ δευτερον μέρος ἐξεθέσαμεν τοὺς λόγους, δι' οὓς αἱ ἐποχούμεναι κανονστοιχίαι δὲν εἶναι ἀρκούντως ἀρμόδιαι νὰ ἀκολουθῶσι τὸ ἐπιχειρηματικὸν ἰππικόν. Ἄλλως τε κάλλιον εἶναι νὰ προσκολλῶνται εἰς τὸ ἰππικὸν στράτευμα, τοῦ ὁποίου ὄλοι οἱ ἄνδρες εἶναι ἔριπποι, διότι τότε ἡ ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη αὐξάνεται.

Τὸ προσωπικὸν τοῦ πυροβολικοῦ συνέκειτο τὸ 1866 ἐκ 12 συνταγμάτων ἀπὸ 10 κανονστοιχίας, ὧν αἱ ἑννέα πρῶται εἶχον πρὸς τούτοις μίαν πυραυλοστοιχίαν, ἡ δὲ δεκάτη τέσσαρας ὀρεινὰς κανονστοιχίας. Τὰ σῶματα τοῦ στρατοῦ γενικῶς συνέκειντο ἐκ πέντε ὑπομεραρχιῶν, εἰς ἕκαστην τῶν ὀρειῶν προτεκολλᾶτο μία κανονστοιχία ἐξ 8 πυροβόλων.

Πόλεμος τοῦ 1866.

Περίληψιν ἀκριβῆ τῶν στρατιωτικῶν πράξεων τῆς ἐκστρατείας τοῦ 1866 ἐδημοσίευσεν πρό τινος καιροῦ εἰς τὸν «Ἑλληνα Στρατιώτην» ὁ κύριος Β. Βαλτινός, ταγματάρχης τῶν γενικῶν ἐπιτελῶν, εἰς ἣν ἐξετέθησαν λεπτομερῶς αἱ ἀρχαὶ τῆς τακτικῆς, ἀποτέλεσμα τοῦ τρόπου τοῦ μάχεσθαι τοῦ πεζικοῦ καὶ τοῦ ἰππικοῦ κατὰ τὸν πόλεμον τούτον, καὶ περιεγράφησαν ἐπίσης αἱ κυριώτεροι μάχαι· θέλομεν λοιπὸν ἀναφέρει ταύτας ἄνευ λεπτομερειῶν καὶ ὡς γνωστὰ γεγονότα. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ ἰδίως τὴν χρῆσιν τοῦ πυροβολικοῦ, ἐπειδὴ οὐδὲν ἐκ τῶν γερμανικῶν συγγραμμάτων ὑπάρχει ἀντιλέγον εἰς τοὺς κανόνας, οὓς ἐξηγάγομεν ἐκ τῶν γαλλικῶν συγγραμμάτων, θέλομεν ἀναζητήσαι τὴν ἐφαρμογὴν μόνων τῶν κανόνων τούτων. Ὑπενθυμίζομεν ὁμῶς ὅτι εἰς ὄλους τοὺς μεραρχικούς σχηματισμοὺς τῶν Πρώστων ἡ μεραρχία ἀποσυντίθεται εἰς πολυάριθμον ἐμπροσθοφυλακὴν, εἰς κέντρον καὶ εἰς ἐφεδρείαν, καὶ ὅτι αἱ κανονστοιχίαι βαδίζουσι γενικῶς μία εἰς τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν, δύο εἰς τὸ κέντρον, καὶ μία εἰς τὴν ἐφεδρείαν.

Ἐσχάτως ἐξεδόθη γερμανιστὶ σύγγραμμα, ὅπερ ἐξετιμήθη πολὺ ἐν Γαλλίᾳ, ἐπιγραφόμενον «σπουδὴ τῆς τακτικῆς κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1866». Ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρει ὡς γεγονός, ὅτι «ὄλα αἱ μάχαι, τοὐλάχιστον εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ οὐσιῶδες μέρος, συνήπτοντο, ὑπεστηρίζοντο καὶ ἀπεπερατοῦντο ἀπὸ τὸ πεζικόν»· ἀποδίδει δὲ τοῦτο εἰς τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Πρωσικοῦ πεζικοῦ, ἐπιμελῶς ἐκπαιδευθέντος ἐν εἰρήνῃ καὶ ὀπλισμένου μὲ τελειοποιημένον ὄπλον, ὑπεροχῆ, ἣτις ἐμπόδιζε νὰ παρατηρηθῶσιν αἱ πραττόμεναι ἀμέλειαι ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῆς κοινῆς ἐνεργείας τῶν τριῶν ὄπλων. Κατακρίνει τὸ πυροβολικόν, ὅτι δὲν ἀντέδειξεν ἀνάλογον παιδείαν τακτικῆς, σχε-

τικῶς μὲ τὴν τεχνικὴν αὐτοῦ παιδείαν, ὅτι σπανίως ἐγνώριζε ν' ἀναπτυχθῆ ἐν χρησίμῳ καιρῷ καὶ εἰς ἐπικαίρους θέσεις, διὰ τὴν ἐτοιμάτη τὰς προσβολὰς τοῦ πεζικοῦ, πρὸς δὲ συχνάκις ἠμέλησε νὰ βάλῃ εἰς μεγάλας ἀποστάσεις, διὰ τὴν προσελύση πρὸς ἑαυτὸ τὸ πῦρ τοῦ αὐστριακοῦ πυροβολικοῦ, ὅπερ ἦτο πολυαριθμότερον εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης καὶ κάλλιον τοποθετημένον.

Τοιαῦται βαρεῖαι κατηγορίαι δὲν ἔπρεπε νὰ μένωσιν ἄνευ ἀπαντήσεως. Εἷς ἀξιωματικὸς τοῦ Πρωστικοῦ πυροβολικοῦ ἀνέλαβε τὴν υπεράσπισιν τοῦ ὄπλου του· ἂν δὲ δὲν ἐξέρχηται πάντοτε κινητῆς, τοῦλάχιστον υπερησπίσθη ἐπιτηδείως τὰς ἐλαφρυντικὰς περιστάσεις. Δὲν παραδέχεται ὅτι τὸ Πρωστικὸν πυροβολικὸν δὲν ἔχει ἀρκούσαν παιδείαν τῆς τακτικῆς, καθότι ἐξασκεῖται τοῦτο ἐν καιρῷ εἰρήνης κάλλιστα εἰς τε τοὺς ἐλιγμούς καὶ εἰς τὸ ρίμμα, πρὸς δὲ δὲν θεωρεῖ τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ πυροβολικοῦ ὑπευθύνους διὰ τὴν γινομένην κακὴν προσβολὴν τοῦ Δομπέλ, ὅπου ἐδομάρδιζον κατὰ πολλὰς ἐβδομάδας τὰ ὄχυράματα μὲ κάλλιστα αὐλακωτὰ κανόνια, μὲ τὴν προσβολὴν τῆς Χλούμ καὶ τῆς Προβλοῦς, ἐνθα πυροβολικὸν πολὺ ὀλιγαριθμότερον εἶχε νὰ ὑπερβῆ ὅλα τὰ ἐμπόδια, τὰ ὅποια δύναται νὰ παρουσιάσωσιν ἔδαφος καὶ πῦρ ὑπερσχύον εἰς γνωστὰς ἀποστάσεις. Αἱ αὐστριακαὶ κανονοστοιχίαι ἦσαν εἰς θέσιν ἀρκετὰ ἰσχυρὰν ὑπὸ τὴν τακτικὴν ἐποψίν, ὠπλισμέναι μὲ αὐλακωτὰ πυροβόλα, κεκαλυμμένα μὲ προχώματα καὶ εἰς ἀποστάσεις ἀκριβῶς ἐκτιμημένας, ἐνῶ οἱ Πρῶσοι, δι' οὓς ἡ δυσχέρεια τοῦ βάλλειν ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω ἠῦξανε, καθ' ἔσον αἱ ἀποστάσεις ἠλαττοῦντο, κατέδειξαν φιλοπατρίαν, διατηροῦντες ἐπὶ πολὺ συμπλοκὴν ἀνισον. Τὰ αὐλακωτὰ πυροβόλα εἰς τοὺς Πρῶτσους ἦσαν πολὺ

ὀλιγώτερα· δὲν ἠριθμοῦντο εἰς τοὺς τρεῖς στρατοὺς τῶν εἰμῆ 492 αὐλακωτὰ κανόνια, ἐνῶ οἱ ἀντίπαλοί των εἶχον 774. Τὸ ἐπιπλέον πυροβολικόν, ὠπλισμένον μὲ λεῖτα κανόνια, δὲν ἠδυνήθη νὰ παραγάγῃ ὅ,τι γενικῶς προσεδόκουν παρ' αὐτοῦ.

Ἡ ὀλίγη γνώσις, ἣν εἶχον οἱ Πρῶσοι τῶν ἐλεγκτῶν πυροβόλων, καθ' ὅσον τὰ τρία πέμπτα αὐτῶν ἐδόθησαν μόλις πρὸ ἑξ μηνῶν εἰς τὸν στρατὸν, ὑπάρχει ἀρκούσα δικαιολόγησις. Ὅτε ἐξεβράχθη ὁ πόλεμος τῆς Ἰταλίας, τὰ αὐλακωτὰ κανόνια, ὑποδείγματος τοῦ 1858, δὲν εἶχον εἰσέτι βάλει εἰμῆ ἐνώπιον τῶν ἐπιτροπῶν τῶν πειραμάτων. Τὰ πυροβόλα ταῦτα ἦσαν ἐντελῶς ἄγνωστα εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἐπρόκειτο νὰ τὰ ὑπηρετήσωσι, καὶ δὲν εἶχον κάμει τοῦλάχιστον μικρὰν χρῆσιν. Ἴσως εἶναι ἀκριβέστερον νὰ εἴπωτιν, ὅτι τὰ ἐκ χαλυβος κανόνια δὲν ἔδιδον μεγάλην ἐμπιστοσύνην ἕνεκα τῆς τάσεως ἣν εἶχον εἰς τὸ διαβρῆχθῆναι, καθ' ὅσον πυροβολικὸν καλῶς ἐξησκημένον δύναται νὰ κάμῃ χρῆσιν ἄνευ δισταγμοῦ οἷωνδήποτε κανονίων, τῶν ὁποίων ἔχει τοὺς πίνακας τοῦ ρίμματος.

Ἐκ τῆς ἀπαντήσεως, ἣν ἀνεφέρμεν, καθὼς καὶ ἐκ τῶν λεγομένων, τὰ ὅποια προσβάλλει, ἔπεται ἡ ὑπαρξίς γεγονότος σπουδαίου, τοῦτ' ἔστιν, ὅτι οἱ ἀρχηγαὶ τοῦ Πρωστικοῦ στρατοῦ δὲν ἔδωκαν εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ πυροβολικοῦ ὅλην τὴν δέουσαν προσοχὴν, ἴσως ἕνεκα τῆς ἐκτάκτου ὀρμῆς τοῦ πεζικοῦ, πεποιθότος εἰς τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ὀπλισμοῦ του καὶ τῆς τακτικῆς αὐτοῦ, ἥτις ὀρμὴ σπανίως ἐπιτρέπει εἰς τὸ πυροβολικὸν νὰ ἐνεργῇ. Αἱ κανονοστοιχίαι τῶν μεραρχιῶν τοῦλάχιστον συνεπλάκησαν πάντοτε μὲ πολυαριθμότερον πυροβολικόν, ἀλλ' αἱ ἐφεδρεῖαι τοῦ πυροβολικοῦ, ἰδίως αἱ τῶν σωμάτων τοῦ στρατοῦ, περιοριζόμεναι εἰς τὸ ἀριστερόν τῆς ὀδοπορικῆς τάξεως, δὲν ἔδυνήθησαν συνεχέστατα ν' ἀναπτυχθῶσιν εἰς κατάλληλον στιγμήν.

Δὲν μένει τέλος, εἰμὴ νὰ καταδείξωμεν τὸ ὁμολογούμενον σφάλμα τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ Πρωσικοῦ πυροβολικοῦ. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ καταστατικοῦ ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ ἐν καιρῷ πολέμου εἶναι κατὰ μείζονα λόγον μεγίστη, πρὸ πάντων σχετικῶς μὲ τὸ τοῦ ἵππικοῦ. Αἱ κανονστοιχίαι, αἵτινες πρέπει νὰ σύγκληται ἀπὸ ἕξ πυροβόλα, ἐν ἐκστρατείᾳ ἔχουσι τέσσαρα μόνον, ἐνῶ ἐν καιρῷ εἰρήνης τὸ ἵππικόν, μὲ τὰς ἰλας τῆς ἐφεδρείας αὐτοῦ, δύναται ἐν ἐκάστη στιγμή νὰ χορηγήσῃ τέσσαρας ἰλας ἐτοιμούς διὰ πόλεμον. Κατὰ τὴν παρασκευὴν δὲ συμπληροῦνται αἱ πρὸς πορείαν κανονστοιχίαι καὶ ἐτοιμάζονται ὅλα τὰ εἶδη τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν κανονστοιχιῶν. Οἱ ἐλλείποντες ὑποζύγιοι ἵπποι ἀναπληροῦνται ἀπὸ ἵππους τῶν ἀγρῶν· διότι τὸ ἔριππον πυροβολικόν δὲν ἔχει τοὺς ἀναγκαίους ἵππους, τοὺς γεγυμνασμένους ἢ ἐπιδεκτικὸς εἰς τὸ νὰ δώσωσιν αὐτῷ τὴν ἀναγκαίαν εὐκνησίαν εἰς τὸ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀποστολήν του, ἣτις εἶναι ἡ ὑποστήριξις καλοῦ ἵππικοῦ. Τὸ πεζὸν πυροβολικόν εἶναι ἔτι ἀτυχεστέρον ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, καθόσον τὸ πεδινὸν πυροβολικόν δὲν δύναται νὰ ᾔηται καλόν, παρ' ὅταν ᾔηται ἐφωδιασμένον πάντοτε μὲ ἱκανὸν ἀριθμὸν ἵππων τοῦ πολέμου· ἡ δὲ προμήθεια καλῶν ὑποζυγίων ἵππων διὰ τὸ ἐν ἐκστρατείᾳ πυροβολικόν, ὡς καὶ διὰ τὸ ἵππικόν, εἶναι δύσκολος. Ἄλλη δυσχέρεια τοῦ συστήματος τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ Πρωσικοῦ πυροβολικοῦ ἐν ὥρᾳ πολέμου εἶναι ἡ διανομὴ τῶν ὑπαξιωματικῶν εἰς τὰ παλαιὰ καὶ νέα διαμερίσματα, ἐξ ὧν δὲν μένουσιν εἰμὴ ὀλίγοις ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ διοικητοῦ τῆς κανονστοιχίας των. Τὸ προσωπικόν τῶν ἀξιωματικῶν συγχωνεύεται ἐπίσης εἰς τοὺς νέους σχηματισμούς, πρὸ πάντων ὅταν δὲν δυνηθῶσι ν' ἀντικαταστήσωσι τοὺς ἀξιωματικὸς τῶν συναγμάτων τοῦ πυροβολικοῦ τῶν φρουριῶν διὰ ἀξιωματικῶν τῆς πολιτοφυλακῆς.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, φαίνεται ὅτι κατὰ τὴν ἐπίθεσιν οἱ Αὐστριακοὶ δὲν ἔκαμον χρῆσιν τοῦ πυροβολικοῦ καλλιτέραν τῶν ἀντιπάλων των. Εἰς ταύτην τὴν ἀξιωμαθημόνευτον μάχην τοῦ Κενιγκράτς (Koeniggractz), ἐνθα ἡ μεραρχία Φρανσέσκε εἶχε νὰ παλαίσῃ κατὰ δυνάμεων πολὺ ἀνωτέρων, δὲν διέθεσέ ποτε πλεόν τῶν 24 κανονίων ἐναντίον 96, καὶ τὸ πῦρ τοῦ πυροβολικοῦ τῆς συνετέλεσε νὰ σταματήσωσιν αἱ πρόοδοι τῶν Αὐστριακῶν. Εἰς Τροτενὸ εἶναι ἀληθές ὅτι οἱ Πρωσσοὶ ὀλίγας κανονστοιχίας εἶχον εἰς ἐνέργειαν, ἐν πρώτοις ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Ὀπα, ἔπειτα ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων, ἅτινα ἐδέσποζον τὴν πόλιν, καὶ ἀφῆκαν εἰς τὴν μεραρχίαν τῶν Αὐστριακῶν Μόνδλ τὸν καιρὸν νὰ λάθῃ ἐπικουρίας· ἀλλ' εἰς Νασσὸδ τὰ δώδεκα πυροβόλα τοῦ στρατηγοῦ Λεβανφίeld ἀντετάχθησαν κατὰ πυροβολικοῦ πολὺ ἀνωτέρου καθ' ὅλον τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ ἐμάχετο μόνη.

Προσέτι κατὰ τὴν τακτικὴν τὸ πρωσσικόν πυροβολικόν ὑπέπεσεν εἰς μέγα σφάλμα, μὴ ἀνεγείραν κατὰ τὴν πρωίαν ὀχθῆς τῆς ἡμέρας τῆς Σαδόβας μὲ πᾶσαν θυσίαν διὰ τῶν σκαπανέων (ἐνῶ ἠδύνατο νὰ ὠφελῆθῃ ἐκ τῆς βροχῆς καὶ τῆς ὀμίχλης), σκεπαστήριον εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν, διὰ νὰ διασπᾶσῃ τὴν παράταξιν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅπερ ἤθελε φανῆ ἀδυνατώτερον, καὶ νὰ εὐκολύνῃ τὴν ἐπίθεσιν τῶν φαλάγγων τῆς προσβολῆς. Ἐπίσης εἰς τὸ δεξιὸν αἱ κανονστοιχίαι τῶν μεραρχιῶν τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἑλβα, ἀφ' οὔ διέβησαν τὴν γέφυραν τοῦ Νεχανιτζ (Nechanitz), ἔπρεπε νὰ εὐρωσι τὸ μέσον νὰ ἀναπτυχθῶσιν εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν, καὶ νὰ ἀρκεσθῶσι ν' ἀλλάξωσι μακρόθεν βολὰς τινὰς κανονίων μὲ τὸ σαξωνικόν πυροβολικόν, ὅτε ἤθελον δυνηθῆ νὰ ἀνυψώσωσι ταχέως προχώματα εἰς τὰ ἄκρα τῶν δασῶν. Βεβαίως εἶναι δύσκολον νὰ γνωρίζωμεν μέχρι τίνος βαθμοῦ ἡ μεταφορὰ τῶν γαιῶν

δύναται νὰ γινή τὴν ἡμέραν ὑπὸ τὸ πῦρ ἐχθροῦ περιχαρῶ-
μένου, καὶ πρὸ πάντων ὅταν τὰ ἔργα ταῦτα πρέπη νὰ γίνω-
σιν ὑπὸ στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουσιν ἄμεσον συμφέ-
ρον· διὸ εἰς τὴν Γαλλίαν οἱ πυροβολισταὶ γυμνάζονται συχνό-
τατα εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ πύου καὶ τῆς σκαπάνης. Ἐπίσης οἱ
κατασκευάζαντες τὰ πολιορκητικὰ κανονοστάσια γυμνάζονται
ν' ἀνεγείρῳσιν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τὰ πεδινὰ κανονοστάσια τῶν κατὰ
τὰ αὐτοσχέδια σκεπαστήρια αὐτῶν. Τὸ σύστημα τοῦτο εἶναι
προτιμότερον τοῦ τῶν ἄλλων κρατῶν, εἰς ἃ εἶναι ἠναγκασμέ-
νοι νὰ προστρέχῳσιν εἰς τοὺς σκαπανεῖς, οἵτινες δὲν εἶναι
πάντοτε πρόχειροι.

Διηγούνται ὅτι ἐν Κριμέξ, εἰς τὰς ἀγγλικὰς θέσεις, λοχα-
γὸς τις ὑπηρετεῖ κανονοστάσιόν τι, τοῦ ὁποίου τὸ πρόχωμα
δὲν εἶχεν οὔτε τὴν ἀπαιτουμένην στερεότητα, οὔτε τὸ ἀναγ-
καῖον πάχος, ὥστε ν' ἀνθέξῃ εἰς τὸ ἰσχυρὸν πυροβολικὸν τῶν
Ῥώσων, καὶ τοῦ ὁποίου οἱ ἄνδρες ἔμελλον νὰ υποφέρῳσι
πολύ. Ἐπὶ τῇ παρατηρήσει Γάλλου τινὸς ἀξιωματικοῦ, ὅστις
τὸν ἐσυμβούλευσε νὰ ἐνδυναμώσῃ τὸ προπέτασμα αὐτοῦ, ἤρ-
κέσθη νὰ ἀποκριθῇ μὲ τὴν μεγαλειτέραν ψυχρότητα· Ἄ! τὸ
μηχανικὸν πταίει! καὶ ἐξηκολούθει φιλοσοφικῶς τὴν ἄνισον
πάλιν. Ἴσως τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο ἐπλάσθη παρὰ τῶν στρα-
τιωτῶν ἐν τοῖς ὀρύγμασι, ἀλλ' ὅμως ἐκ τούτου ἐξάγεται τὸ
ἀκόλουθον δίδαγμα, ὅτι τὸ πυροβολικὸν δὲν πρέπει νὰ ἀμελη-
τὰ ἐν τοῖς πολυγώνοις ἔργα τῆς κατασκευῆς, καὶ ὅτι θέλει
εἶσθαι καλὸν εἰς τὰ πεδία τῆς ἐκπαιδεύσεως νὰ συνηθίζηται
καὶ τὸ πεζικὸν εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν ἐν χρῆσει σήμερον
σκεπαστηρίων, τῶν ὁποίων δυνατόν νὰ κάμῃ πολλὰκις ἐφαρ-
μογὴν.

Ἡ ἡμέρα τῆς Σαδόβας εἶναι ἡ μόνη, καθ' ἣν τὸ πυροβο-
λικὸν ἐξεπλήρωσεν ἀρκούντως τὴν ἀποστολὴν του, ἢ τοῦλάχιστον

χριστον καλῶς ὠρίσθη αὕτη. Μέχρι τῆς ἀρίξεως τοῦ δευτέρου
πρωσσοικοῦ στρατοῦ ἡ μάχη συνίστατο πρὸ πάντων εἰς ἐκτε-
ταμένον πυροβολισμὸν· τὸ δ' αὐστριακὸν πυροβολικὸν κατεῖχε
καλὰς θέσεις, καὶ ἔμενον εἰς αὐτάς. Ἴσως τοῦτο εἶναι σφάλ-
μα· διότι ὁ στρατηγὸς, ὅστις θὰ ἐνόει τὴν στιγμὴν καθ' ἣν
ὁ πρῶτος στρατὸς, θέσας εἰς ἐνέργειαν ὄλας του τὰς ἐφε-
δρείας καὶ μὴ δυνάμενος πλέον νὰ προχωρήσῃ, περιέμενε μὲ
ἀγωνίαν τὸν ἀντιπεριπασμὸν, ὅστις ἤργοπόρει καὶ ἐσκέπετο
νὰ υποχωρήσῃ, ἤθελε βεβαίως πέμψῃ ἐμπρός, διὰ διαβάσεων
ἐγνωσμένων πρότερον, πολλὰς κανονοστοιχίας ἐλαφροῦ πυρο-
βολικοῦ, διὰ νὰ δώσῃ ἐνεργητικὸν κτύπημα εἰς ὠρισμένον
σημεῖον, καὶ νὰ ἀναλάβῃ δραστηρίως τὴν ἐπίθεσιν. Ἄν δὲ οἱ
Ἡρῶσοι ἐβιάζοντο νὰ διαβῳσι πάλιν τὸν Βιστρίτζαν, δὲν ἤθε-
λον τὸ κάμει βεβαίως μετὰ πολλῆς τάξεως, ὡς μὴ ἔχοντες,
εἰμὴ ὀλίγας διαβατὰς γεφύρας, ἀμελήσαντες νὰ προμηθευ-
θῳσι κινητὰς γεφύρας. Ὁ δεύτερος στρατὸς εἰς τὴν περίστα-
σιν ταύτην ἤθελεν ἀπαντήσῃ περισσοτέραν ἀντίστασιν, καὶ δὲν
ἤθελεν ἐπιφέρει νίκην τόσον ὀλοσχερῆ.

Οἱ Ἡρῶσοι ὑπερηφανεύονται, καὶ δικαίως, διὰ τὴν ἐκ-
στρατείαν των τοῦ 1866. Εἰς τὴν συγκεντρικὴν πορείαν τῶν
στρατευμάτων των, διὰ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Βοεμίαν, ὡς
ἐπίσης εἰς τὴν προσβολὴν αὐτῶν διὰ διαδοχικῶν σωμάτων ἐπὶ
τῆς συγκεντρικῆς θέσεως τῶν Αὐστριακῶν, ἐμπροσθεν τοῦ
Κενιγγράτζ, ἐξετέθησαν νὰ νικηθῳσι κατὰ μερίδας· ἀλλ' ἡ
ἐπιτυχία τοὺς ἐδικαίωσεν. Ἐξετέλεσαν ἀποφασιστικῶς τὰς
διαταγὰς δεσποτικῆς δυναστείας, καὶ ἔκαμον καλὴν χρῆσιν
τῶν τελειοποιημένων ὄπλων τοῦ πεζικοῦ· ἀλλὰ τὸ πυροβολι-
κὸν πολλὰκις ὠφελήθη ἐκ τοῦ μεγάλου μήκους τῶν βολῶν
αὐτοῦ, διὰ νὰ ἀρχίζῃ τὸ πῦρ ἀπὸ μακρὰν. Ἀληθὲς εἶναι ὅτι
τὰ ἀυλακωτὰ κανόνια διατηροῦν τὴν εὐστοχίαν των μέχρι τῆς

ὑπερμεγέθους ἀποστάσεως τῶν 3000 μέτρων, ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν πρέπει νὰ ἀπατώμεθα, διότι εἰς τὴν ἀπόστασιν ταύτην διακρίνομεν ὀλίγον τὸν σκοπὸν, καὶ ὀλιγώτερον εἶτέτι τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ρίμματος. Δὲν εἶναι τὸ μεταξὺ τῶν 2,000 καὶ 3,000 μέτρων, εἰς ὃ τὸ πυροβολικὸν τοῦτο δύναται νὰ φέρῃ τὸ ἀληθὲς ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ τὸ μεταξὺ τῶν 600 ἕως 1,200 μέτρων διάστημα, ὅτε τὸ πῦρ τῶν φορητῶν πυροβόλων εἶναι ὀλιγώτερον ἐνεργητικόν, καὶ ὅτε ὀλίγοι βολαὶ κανονίου καλῶς τοποθετημένου δύνανται νὰ παραγάγῃσι τόσον ἀποτέλεσμα, ὅσον ἐκτεταμένη σειρά βολῶν ἀβεβαίων.

Ἐν συνόψει λέγομεν, ὅτι δὲν ἀρκεῖ νὰ ἔχη τις εἰς τὴν διάθεσίν του πολυαριθμούς στρατοὺς καὶ μεγίστας ομάδας πυροβολικοῦ, ἀλλ' ὅτι πρέπει δι' αὐτῶν νὰ ὠφεληθῇ εἰς πᾶσαν περίστασιν. Ἀποπερατοῦντες λέγομεν ὅτι, ὅταν τὸ πλεονέκτημα τῶν ὄπλων μὲ ταχὺ ρίμμα δὲν θὰ ἀνήκει πλέον ἀποκλειστικῶς εἰς ἓνα μόνον ἐκ τῶν διαμαχομένων, εἰς τὸν πρῶτον πόλεμον ἐκεῖνος θέλει ἔχει ἀκατάβλητον ὑπεροχὴν, ὅστις θὰ γνωρίσῃ νὰ κάμῃ καλλιτέραν χρῆσιν τοῦ πυροβολικοῦ ἢ ἄλλων, ἐπειδὴ ἡ χρῆσις αὕτη δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἐκ τῆς στιγμῆς τῆς ἐφαρμογῆς, αὐτὸς θὰ ᾔναι ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου τὸ πυροβολικὸν θὰ ἔχη τὴν καλλιτέραν τακτικὴν ἐκπαίδευσιν.

ΤΟ ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ
ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1865.

ὑπὸ τῆς Α. Υ. τοῦ πρίγκιπος Ζοαμβίλλ (*).

Οἱ Ἀθηνῶτικοὶ πολλάκις προσεπάθησαν νὰ καταστρέψωσι διὰ τῶν τορπιλλῶν τὰ μεγάλα πολεμικὰ πλοῖα, τὰ φέροντα τὴν σημαίαν τῶν Ἑνωτικῶν ναυάρχων. Ἡ πρώτη δοκιμὴ ἐγένετο κατὰ τοῦ New-Ironsides, μεγάλης φρεγάδας (μονοκρότου) 3,500 τόννων, σχεδὸν ὁμοίου μὲ τὴν Gloire, ὑπὸ τινος ἀθηνῶτικοῦ ὑποπλοιάρχου, ὅστις, ἐπιβάς ἐπὶ τινος μικροῦ ἀτμοπλοίου σχήματος σιγάρου, μετέβη ὅπως τὸ προσβάλλῃ ἐν μέσῃ νυκτὶ εἰς τὸ πέλαγος, ἀντικρὺ τῆς Καρλεστόνης. Ἄν καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ πλοίου χωρὶς ν' ἀνακαλυφθῇ, καὶ ἐγένετο ἡ ἐκρηξις, δὲν ἐπῆλθεν ὅμως ἄλλη βλάβη ἢ ὁ θάνατος τοῦ ἀξιωματικοῦ τῆς φυλακῆς τῆς Ironsides καὶ ὁ χαμὸς τοῦ τορπιλλοφόρου (torpedo-boat), βυθισθέντος ἀπὸ τὰς στήλας τοῦ ὕδατος. Ὁ Minnesota, ὁ Wabash, ἡ Memphis, προσεβλήθησαν διαδοχικῶς ἐπίσης ὑπὸ τορπιλλοφόρων σχήματος σιγάρου, ἐπικληθέντων ἐν Ἀμερικῇ Δαβίδια (David), ἀλλὰ διέφυγον τὸν κίνδυνον, χάρις τὸ πλεῖστον εἰς τὸ ὑπερβάλλον τῆς προσοχῆς, δι' ἧς ἐφυλάττοντο, ἕως τὴν ἐτοιμότητα, μετ' ἧς, εἰς τὸ πρῶτον διδόμενον σημεῖον, εὐρίσκοντο εἰς τὸν ἀτμὸν. Ὁ Χονσακόνικ, μέγας ἐλικοφόρος δρόμων, ὑπῆρξεν ὀλιγώτερον εὐτυχῆς. Τὴν 17 Φεβρουαρίου 1864 εὐρίσκετο γαληνιαίως ἠγχυροβολημένος ἔξωθι τῆς Καρλεστόνης, ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς γραμμῆς τῶν καταδρομέων. Ὑπῆρχε σκότος, τὰ πάντα δ' ἐπὶ τοῦ πλοίου ᾗσαν ἤσυχα, ὁπότε ἀκατὰ τὴν ὀγδόην ὥραν καὶ λεπτὰ τεσσα-

(*) Ἰδὲ τόμον Β'. φυλ. τῆς 15 Νοεμβρίου, σελίδα 376—384.

»ράκοντα πέντε τῆς ἐσπέρας, λέγει ἡ ἀναφορά, ἣτις ἀξίζει νὰ
 »παρατεθῆ ἐνταῦθα, ὁ ἀξιωματικὸς τῆς φυλακῆς παρατηρεῖ
 »κάτι τι, ὅπερ ἐκινεῖτο εἰς τὴν θάλασσαν πρὸς τὸ πλοῖον περι
 »τὰ 100 μέτρα μακρὰν, ἠδύνατό τις εἰπεῖν ὡσεὶ σανίς τις
 »γλυστρωσα ἐπὶ τοῦ ὕδατος. Τότε ἦλθε κατ' εὐθείαν πρὸς τὸν
 »δρόμονα, καὶ εἰς δύο λεπτά περιῆλθε τὸ πλοῖον. Κατὰ τὸ
 »χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἐσύρθη ἡ ἄγκυρα, ἡ μηχανὴ ἐτέθη
 »εἰς ἐνέργειαν ἐπὶ τὰ ὀπίσω, καὶ τὸ πλήρωμα προσεκλήθη εἰς
 »τὴν ἐμπόλεμον αὐτοῦ θέσιν. Ἐν λεπτὸν σχεδὸν μετὰ ταῦτα
 »ἡ ἔκρηξις ἔλαβε χώραν, καὶ τὸ πλοῖον βυθιζόμενον ἐκ τῶν
 »ὀπισθεν, ἔκλινε πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ἐβυθίσθη.»

Εὐτυχῶς ὁ καιρὸς ἦτο γαλήνιος καὶ ἡ θάλασσα ἀβαθῆς.
 Τὸ πλήρωμα, ἐξαιρέσει δύο ἀξιωματικῶν καὶ τινῶν ἀνδρῶν,
 οἵτινες ἐπνίγησαν, ἠδυνήθη νὰ σωθῆ ἐπὶ τῶν ἰσθῶν. Ἄλλ' ὁ-
 ποῖα ταχύτης καταστροφῆς! Καὶ τὸ κακὸν εἶναι, ὅτι ἄχρις
 ὥρας δὲν ὑπάρχει οὐδὲν μέσον ἀποφυγῆς τοῦ κινδύνου τούτου,
 ὅστις εἰς τὸν πρῶτον πόλεμον θέλει ἐπαπειλεῖ πανταχοῦ τὰ
 πολεμικὰ πλοῖα μικρά τε καὶ μεγάλα! Ἄρχει ἐν βαρέλιον
 πυρίτιδος καλῶς τεθειμένον, ἐν ρηξίπυλον φερόμενον ἐν μέση
 σκοτεινῇ νυκτὶ ὑπ' ἀνδρὸς ἀποφασιστικοῦ, ὅπως «ἀποστείλῃ
 εἰς τὰ ἔγκατα τῆς θαλάσσης» δλόκληρον ναυτικὴν δύναμιν,
 ὅλα τὰ ἑκατομύρια, ἅτινα ἐκπροσωποῦσι πλοῖα, οἷον τὸ Σουλ-
 φερίνον καὶ ὁ Οὐάρρϊὼρ, ἐκτὸς τῶν ἑκατοντάδων τῶν ἐπ' αὐ-
 τῶν βαινόντων ἀνδρῶν.

Ἄχρις ὥρας ἡσυχολήθημεν μόνον εἰς τὰ περὶ τοῦ ἀποκλει-
 σμοῦ, ὅστις ὑπῆρξεν ἡ κυρία ἐπασχόλησις τοῦ ναυτικοῦ τῶν
 Ἑνωτικῶν, καὶ ἐδείξαμεν πῶς εἰργάσθη εἰς τοῦτο. Οἱ ἀριθμοὶ
 κάλλιον ὄλων τῶν ἡμετέρων λόγων θέλουσι δεῖξει τὴν σπου-
 δαιότητα τῶν ἐπιχειρήσεων αὐτῶν. Τὸ ὀλικὸν τῶν συλληφθέν-
 των πλοίων κατὰ τὴν 1ην Νοεμβρίου 1864 ἀνήρχετο εἰς

1,262 πλοῖα, ὧν ἡ πώλησις παρήγαγεν 72,000,000 φράγ-
 κων· ἀλλ' ὁ ἀποκλεισμός οὗτος, ὅσονδῆποτε καὶ ἂν ὑπῆρξαν
 ὠφέλιμα τὰ ἀποτελέσματα του, δὲν ἀντεστοίχει πρὸς τὴν κυρί-
 ευσιν καὶ τὴν κατοχὴν τῶν Ἀθηνωτικῶν λιμένων. Δὲν ὑπῆρ-
 χεν ἀπλῶς εἰς τὴν κυβέρνησιν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν
 μέγα συμφέρον εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ἐδάφους, ὅπερ τῇ ἀφή-
 ρεσεν ὁ χωρισμός, ἀλλ' ὑπῆρχον εἰς αὐτὴν πολλὰ καὶ ἐπιστεύ-
 δοντα αἴτια, ὅπως κλείση διὰ τρόπου ὀριστικοῦ τὴν παρὰ τοῖς
 Ἀθηνωτικοῖς προσπέλασιν τῶν ξένων. Τῶνόντι ὁ μικρὸς ἀριθ-
 μὸς τῶν πλοίων, ἅτινα κατῴρθουν νὰ διασχίσωσι τὸν ἀπο-
 κλεισμὸν, ἐχρησίμευον ὡς πρόφασις εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῶν Ἠ-
 νωμένων Πολιτειῶν, ὅπως διατηρῶσιν εἰς τοὺς Ἀθηνωτικὸς
 τὴν ιδιότητα τῶν ἐμπολέμων, καὶ ἐπομένως τοῖς προσφέρωσι
 συνδρομὴν ἠθικὴν μεγάλης σημασίας. Ἀφ' ἐτέρου ἀπὸ τῆς
 καταστάσεως ταύτης προέκυπτον ζητήματα διεθνούς δικαίου
 ἀκανθώδη, ἐρεθιστικά, ἅτινα δὲν ἠδύναντο νὰ ἀκούωνται ἐπὶ
 πολλὸν χρόνον κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκατέρωθεν. Ἀπαξ κλει-
 σθέντων τῶν λιμένων, ἅπασαι αἱ δυσκολίαι αὗται ἐπιπτον. Αἱ
 ξέναὶ κυβερνήσεις δὲν ἠδύναντο ἐφεξῆς νὰ ἔχωσι σχέσεις ἀ-
 π' εὐθείας μετὰ τῶν ἀρχῶν τῆς Ῥιχμόνδης, οἱ ἀξιωματικοὶ
 τῶν Εὐρωπαϊκῶν πολεμικῶν πλοίων δὲν ἠδύναντο πλέον, ἐπὶ
 προφάσει συγκοινωνίας πρὸς τοὺς προξένους αὐτῶν, νὰ ζη-
 τῶσι νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τοὺς νοτίους λιμένας, ἵνα φέρωσιν ἐκεῖ
 λόγους ἐμψυχώσεως· τέλος ἡ σημαία τῶν Ἀθηνωτικῶν δὲν
 ἠδύνατο ἐφεξῆς νὰ ἦναι ἀνεκτὴ ἐντίμως εἰς τὰς θαλάσσας.

Ὅλαι αὗται αἱ ἀφορμαὶ, καὶ ἄλλαι ἀκόμη, ἃς δὲν σκο-
 ποῦμεν ν' ἀπαριθμήσωμεν, ἀπεφάσισαν σειρὰν ἐκστρατειῶν,
 προωρισμένων εἰς τὴν ἀνάκτησιν τῶν λιμένων τῆς παραλίας
 τῶν κεχωρισμένων πολιτειῶν. Τοῦτο ὑπῆρξε νέα καὶ σπου-
 δαία ἀποστολὴ εἰς τὸ ναυτικόν, νέα πρόσκλησις ἐγένετο εἰς

τὴν ἐνεργητικότητα καὶ τὰ μέσα αὐτοῦ, καὶ ἐγένετο ἀφορμὴ πολλῶν καὶ λαμπρῶν ἀγώνων. Ἐξαιρέσει τῆς Καρλεστόνης, ὅπου ὁ ναύαρχος Dahlgreen, μεθ' ὅλας τὰς ἐπιμόνους προσπαθείας, δὲν ἠδυνήθη νὰ καταλάβῃ εἰμὴ μίαν ὄχθην τοῦ πλατέος στομίου, ὅπερ σχηματίζει τὸν ὄρμον, ὅλα τὰ σπουδαῖα σημεῖα τῆς παραλίας Roanoke-Island, Beaufort, Wilmington (τὸ φρούριον Fisher), Fort-Royal ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῶν Καρολίνων, τὸ φρούριον Pulaswi (Savannah) εἰς τὴν Γεωργίαν, ἢ Mobile εἰς τὴν Alabanna, καὶ τέλος ἡ Νέα Αὐρηλία, ἐκυριεύθησαν ἀλληλοδιαδόχως. Ἐπειδὴ δὲ ἔπρεπε νὰ κατέχωνται αἱ κυριεύμεναι θέσεις, σῶμα ἀποβατικὸν ἦννε σχεδὸν πάντοτε τὰς προσπαθείας αὐτοῦ μετὰ τὰς τοῦ ναυτικοῦ· ἀλλὰ, ἐξαιρέσει τοῦ φρουρίου Fisher, κυριευθέντος ἐξ ἐφόδου, καὶ τοῦ φρουρίου Pulawski, ὅπερ ἀπήτησε τακτικὴν πολιορκίαν, εἰς ὅλα τὰ μέρη ἡ ἐνέργεια τοῦ ναυτικοῦ ὑπῆρξεν ἡ κυριωδεστέρα.

Εἰς τὴν Νέαν Αὐρηλίαν οἱ Ἀνωθενωτικοί, ἐμπιστευόμενοι εἰς τὰ φρούρια καὶ λοιπὰ ὀχυρωτικὰ ἔργα, τὰ συσσωρευμένα εἰς τὰ κάτω τοῦ ποταμοῦ, πρὸς δὲ εἰς στολίσκον τινά, συγκείμενον ἀπὸ βράμ. καὶ hironelads, ἀφῆκαν τὴν πόλιν ἐλευθεράν σφατευμάτων καὶ ἀνυπεράσπισον. Κατὰ τινὰ νύκτα, μ' ὄλον τὸ τρομερὸν πῦρ, ὁ ναύαρχος Φαβράγουτ (Farragut) διέρχεται ὅλα τὰ ἐμπόδια, διασκεδάζει τὸν ἐχθρικὸν στολίσκον, καὶ παρουσιάζεται ἐμπροσθεν τῆς πόλεως, ἣν κυριεύει. Τὰ φρούρια, ἅτινα διήλθε, εὐρέθησαν κυκλωμένα καὶ ἠναγκάστησαν νὰ συνθηκολογήσωσιν. Εἰς Νοβίλην εὐρίσκομεν αὐτὸν τὸν ἴδιον ναύαρχον Φαβράγουτ μετὰ μικρὸν τινὰ στολίσκον ἐξ δρομόνων ἐλικοφόρων, ξυλίνων καὶ οὐχὶ θωρηκτῶν, ἐξ κανονιοφόρων καὶ τεσσάρων μονιτόρων, ἐπιφορτισμένον ἐπιχείρησιν τολμηροτέραν. Ἐπρόκειτο καὶ ἐκβιάσῃ διόδον στε-

νήν, ἣν ἐγίνωσκε πλήρη οὔσαν τορπιλλῶν, ὑπὸ τὰ σταυρωτὰ πυρὰ ὀχυρῶν ὑποτειχισμάτων (casematés), ἔνθα ἡ τέχνη τοῦ μηχανικοῦ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐξήντησεν ὅλα τὰ μέσα αὐτῆς. Τὰ ὀχυρὰ ταῦτα φρούρια εἶναι ὠπλισμένα μετὰ βραδωτὰ κανόνια, ὧν τινὰ ρίπτουσι βλήματα τῶν 170 λιτρῶν, σταλέντα ἐπίτηδες ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας, παρουσιάζοντα δὲ πᾶν ὅ,τι ἡ τέχνη τῆς καταστροφῆς ἐγέννησεν ἄχρις ὥρας τελειότερον. Τέλος πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ πλήθους τῶν δυσκολιῶν, ἃς ὄφειλέ τις νὰ υπερνικήσῃ, ὁ Ἀνωθενωτικὸς ναύαρχος Βουχανᾶν (Buhanan), αὐτὸς ὁ διοικήσας τὸ περίφημον Μεβρίμαχ, μένει εἰς τὴν ἐξοδὸν τῆς διόδου μετὰ στολίσκον πλοίων θωρηκτῶν καὶ κανονιοφόρων, ὧν ἀγνοεῖται ἐξ ὑπαρχῆς ὁ ἀριθμὸς, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχει τὸ βράμ. ὁ Τεννεσέ (Tennessee), τρομερὸν πολεμικὸν μηχανήμα, οὗτινος οἱ κεκλιμένοι τοῖχοι εἶναι κεκαλυμμένοι μετὰ σίδηρον ἐξ δακτύλων, δύο δηλαδὴ δακτύλων πλέον τοῦ Μεβρίμαχ, ἕνα καὶ ἡμισὺν δάκτυλον περιστότερον τοῦ Σολφερίνου καὶ τοῦ Οὐαβρίωρ, καὶ τοῦ ὁποίου τὸ πυροβολικὸν συνίσταται ἀπὸ ἐξ βραδωτὰ κανόνια τῶν 100. Πῶς οἱ ἀδύνατοι δρόμονες τοῦ Φαβράγουτ, ἐὰν διαφύγωσι τὰς τορπίλλας, θέλουσιν ἀνθέξει εἰς τὸ πυροβολικὸν, εἰς τὰ θρούζια τὰ ἐκσπενδονιζόμενα ἀπὸ τῶν ὑποτειχισμάτων τῶν φρουρίων καὶ τοῦ τρομεροῦ Tennessee; Καὶ ὅμως τότε ἐφάνη ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ λάμπει πᾶν ὅ,τι δύναται ἡ εὐφυΐα καὶ ἡ γενναϊότης ἐνὸς ἀνδρός.

Ἐπιτραπήτωσαν ἡμῖν λεπτομέρειά τινες περὶ τοῦ ἀγῶνος τούτου, τοῦ λαμπροτέρου τοῦ πολέμου εἰς τὸ ναυτικὸν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Τὴν 5. Αὐγούστου 1864, κατὰ τὴν χερσαυγὴν, ὁ μικρὸς Ἐνωτικὸς στόλος εἰσῆρχετο εἰς τὴν διόδον, ἀποτελῶν δύο φάλαγγας. Δεξιὰ εὐρίσκοντο οἱ μονιτόρες, ἀριστερὰ οἱ ἐξ δρόμονες, ὧν ἕκαστος ἦτο συνδεδεμένος σῶμα

πρὸς σῶμα μὲ μίαν κανονιοφόρον. Πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ καταβιβασθῆ ἀπὸ τοὺς ἴστους, τὰς κεραίας καὶ λοιπὰ, ἀφῆρέθη· τὰ δὲ καταστρώματα ἐκαλύφθησαν μὲ σάκκους πλήρεις χώματος διὰ προφύλαξιν κατὰ τῶν ἐπισκηπτόντων πυρῶν, ὧν ἡ πείρα ὀλοκλήρου τοῦ πολέμου τούτου ἀπέδειξε τὸν μέγαν κίνδυνον. Κατὰ τὴν συνήθειάν του ὁ ναύαρχος Φαῤῥαγούτ μεταδίδει τὰς διαταγὰς αὐτοῦ δι' ἀκουστικοῦ σωλήνος ἀπὸ τῆς μεγάλης κόφας, ὅθεν δύναται, ἄνωθεν τοῦ καπνοῦ, νὰ περιλάβῃ πᾶν τὸ ἐπισυμβαῖνον. Διαταγὴ ἐδόθη νὰ μὴ γίνῃ χρῆσις κατὰ τῶν φρουρίων καὶ τῶν κανονοστασίων ἢ μόνων μύδρων καὶ σράπνελλ. Ὁ ἀνδρεῖος ναύαρχος ὑπελόγησεν, ὅτι εἶναι ἐπικίνδυνον εἰς ἀδύνατα ξύλινα πλοῖα νὰ θελήσωσι νὰ καταβάλωσι τὸ ἐχθρικὸν πυροβολικόν. Τὸ μόνον δυνατὸν γενέσθαι εἶναι τὸ ἀπομακρύνειν ἀπὸ τῶν κανονίων τοὺς πυροβολιστὰς κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς διόδου τοῦ στόλου διὰ βροχῆς μύδρων. Ἡ διαταγὴ ἐξετελέσθη, ὅπως ἐδόθη, μὲ ἀκρίβειαν καὶ ψυχρῶ τῷ αἵματι. Τὰ οὐραγὰ πλοῖα, παρατηροῦντα ὅτι οἱ μύδροι τῶν προπορευομένων ἔχουσι μικρὰν τὴν ῥιπὴν, ἀντικαθιστῶσι τοὺς πυροσωληνάς των τῶν δύο δευτερολέπτων διὰ τῶν τῶν πέντε τόσον ἡσύχως, ὡς ἂν εὕρισκοντο εἰς ἀσκήσεις· ἀλλὰ πάραυτα ἡ κεφαλὴ τῆς φάλαγγος ἴσεται, διςάζει· οἱ ἀνησυχοῦντες σημαντῆρες ἐθεάθησαν εἰς τὸ ὕδωρ· ἡ λέξις τορπίλλη εἶναι εἰς ὄλων τὰ εἴδη, κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τοῦ διςαγμοῦ ὁ ἐχθρὸς διπλασιάζει τὸ πῦρ αὐτοῦ. Πάραυτα ὁ μονίτωρ Tecamseh, ὅστις ἐπροπορεύετο πάντων, φαίνεται βυθιζόμενος εἰς τὰ κύματα μετὰ τσαύτης ταχύτητος, ὥστε ἀπὸ τοῦ γενναίου πληρώματος του μόλις ἠδυνήθησαν νὰ σωθῶσι κολυμβητὴ δώδεκα ἄνδρες. Αἱ τορπίλλαι ἦσαν εἰς ἐνέργειαν, ἡ στιγμὴ ἦτο κρίσιμος. Ὁ ἀνδρεῖος Φαῤῥαγούτ δὲν ἦτο ἐκ τῶν δυναμένων ν' ἀποδειλιάσῃ. Μετὰ λύπης ἐνέδωκεν, ἐπὶ τῇ ἐπιμονῇ τῶν ὑπ' αὐτὸν κυβερ-

νητῶν, νὰ μὴ ἐκτεθῆ πρῶτος μὲ τὸ πλοῖον αὐτοῦ εἰς τοὺς κινδύνους τοὺς τόσον πολυπληθεῖς, οὓς ἐπρόκειτο νὰ διατρέξῃσι. Ἄλλὰ, βλέπων ἀφανιζόμενον τὸν Tecamseh, λέγει ἐν τῇ «ἐκθέσει αὐτοῦ, ἀπεφάσισα πάραυτα, ὡς ἐπεθύμουν καὶ κατ' ἀρχάς, νὰ τεθῶ ἐπὶ κεφαλῆς, καὶ ἀφοῦ διέταξα τῷ Metacomet νὰ πέμψῃ λέμβον, ὅπως σῶσῃ, εἰ δυνατὸν, ἓνα τινὰ ἐκ τοῦ πληρώματος, ὅστις ἐπνίγετο, ἔφερον τὸν Hartford ἐπὶ τὰ πρόσω, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ λοιποῦ στόλου, οὔτινος οἱ ἀξιωματικοὶ ἐφρόνουν ὅτι ἀκολουθοῦσι τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν εἰς θάνατον εὐγενῆ. Ἐκυβέρνησα εὐθέως μετὰ τῶν «σημαντῆρων ἐκεῖ, ὅπου ὑπετίθετο ὅτι εὕρισκοντο αἱ τορπίλλαι». Εὐτυχῶς, κατὰ τοὺς στοχασμοὺς τοῦ ναύαρχου, εἶχον αὐταὶ ἀποσυρθῆ, καθὼ μείνασαι πολὺν χρόνον ἐν τῷ ὕδατι, καὶ δὲν ἐκτύπησαν κἀνὲν ἄλλο ἐκ τῶν πλοίων αὐτοῦ. Ἐξακολουθῶν ὁ στόλος νὰ καλύπτῃ μὲ μύδρους τὰ ἐχθρικά κανονοστάσια, καὶ ὠθοῦμενος ὑπὸ τε τῆς ταχύτητός του καὶ τῆς παλιβροίας, μικρὰς τινος μόνον ἔλαβε βλάβας· δὲν προσεβλήθη σοβαρῶς εἰμὴ τὸ οὐραγὸν πλοῖον, οὔτινος ὁ λέβης καὶ ἡ καπνοδόχη κατεστράφησαν ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως τῶν δβουζίων, καὶ δὲν χρεωστῆ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ εἰμὴ εἰς τὴν πρόβλεψιν, ἣν ἔσχον νὰ προσδέσωσι τὰ πλοῖα ἀνά δύο. Ὁ σύντροφός του λοιπὸν τὸ παρέρυεν ἔξω τοῦ κινδύνου.

Ἡ διόδος ἐξεβιάσθη, ἀλλ' ὅμως εὕρισκονται ἀπέναντι νέου ἐχθροῦ καὶ νέου κινδύνου. Ἐκεῖ εὕρισκετο ὁ ναύαρχος Βουχανᾶν μὲ τὸν στολίσκον του. Κατ' αὐτοῦ λοιπὸν πρέπει νὰ ἐξακολουθήσῃ ὁ ἀγὼν. Ὁ Φαραγούτ ἀποχωρίζει μέρος τῆς δυνάμειος αὐτοῦ ἐναντίον τῶν μικρῶν πλοίων, καὶ συγκεντρῶι τὰς προσπαθείας τῶν μεγαλητέρων πλοίων του κατὰ τοῦ τρομεροῦ ῥᾶμ. Τεννεσεέ. Τετράκις, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τοῦ διαπεράσαι τὸ πλευρὸν αὐτοῦ, ἐνέπεσε κατ' αὐτοῦ ἐν ὅλῃ τῇ ταχύτητι μὲ τὸν

ἴδιον αὐτοῦ δρόμονα τὸν Χαρτφόρντ, οὗτινος ὤπλιτε τὴν πρώ-
 ραν μὲ σιδηροῦν θαλασσοκόπον, καὶ διὰ τοῦ Μονογκαχελᾶ
 (Monogahela) καὶ τῆς Λακαουάννης (Lakauanna), ἐπίσης
 ἐξωπλισμένων, ἀλλ' εἰς μάτην. Φρικώδεις τριγμοὶ ἀκούονται,
 τὸ δὲ ῥᾶμ ἐγκλίνει ὑπὸ τὸν κτύπον· οἱ ναῦται ἐξυθρίζονται
 ἐκατέρωθεν, ῥίπτουσιν ἀπὸ τῶν φατωμάτων πυρολίθους καὶ
 κενοῦσι τὰ πυροβόλα αὐτῶν ἐκ τοῦ πλησίον οἱ μὲν κατὰ τῶν
 δέ. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν πυροβολημάτων τούτων εἶναι τρο-
 μερὰ εἰς τὰ Ἐνωτικὰ πλοῖα· ἀλλὰ φαίνονται μάλιστα αἰσθητὰ
 ἐπὶ τοῦ ῥᾶμ, ὅπερ ἐδέχθη ἄνευ φαινομένης βλάβης εἰς ἀπό-
 στασιν δέκα ποδῶν ὄλην τὴν πυροβολοστοιχίαν τοῦ Χαρτφόρντ,
 συντεθειμένην ἐκ βλημάτων πλήρων τῶν 9 δακτύλων, μὲ
 γέμωσιν 13 λίτρων. Τὰ βαρέα ταῦτα βλήματα ἀφίνουσι τὰ
 ἔχνη αὐτῶν μᾶλλον ἢ ἥτιον βαθέα, ἀλλ' ὅμως ἐποστρακίζον-
 ται ἀντὶ νὰ εἰσχωρήσωσι. Ὁ Φαβράγουτ διατάττει τὴν γενι-
 κὴν προσβολὴν ὄλων τῶν πλοίων του ἐναντίον τοῦ ῥᾶμ, ἐπὶ τῇ
 ἐλπίδι ὅτι, εὐρισκόμενον μεταξὺ μεγάλων δρομώνων 1,500—
 2,000 τόννων, βαινόντων ἐν ὄλῃ τῇ ταχύτητι, θέλει τέλος συν-
 τριβῆ. Ἐν τούτοις, καὶ περ τοῦ ὀφθαλμοῦ οὐδὲν διακρίνοντας,
 τὸ ῥᾶμ ὑπέφερεν ὑπὸ τῶν ἐπανειλημμένων τούτων προσβολῶν.
 Τὸ μηχανήμα, δι' οὗ ἐκυβερνᾶτο, συνεθλάσθη, ὃ δὲ Βουχανᾶν
 ἐστερήθη τῆς μιᾶς κνήμης· τέλος οἱ μονήτορες, ἐν ὄλῃ τῶ χρό-
 νικῷ τούτῳ διαστήματι, εἰργάζοντο κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μὲ βλή-
 ματα πλήρη σιδηρᾶ καὶ χαλύβδινα τῶν 11 καὶ 15 δακτύλων.
 Ὁ εἷς τῶν μονιτόρων, ὁ Μαγχαττᾶν (Manhattan), ἠύξησε
 διαδοχικῶς τὴν γέμωσιν τοῦ κανονίου αὐτοῦ τῶν 15 δακτύ-
 λων ἀπὸ 35 εἰς 60 λίτρας, καὶ ἐν βλήματι τῆς ὀλκῆς ταύτης
 διεπέρασε τὸν τοῖχον τοῦ Τεννεσσέε, φέροντα σίδηρον 9 δα-
 κτύλων καὶ ξύλον 25 δακτύλων, διεσκέδασε δὲ μέγαν σωρὸν
 ξύλων. Πρὶν ὅμως λάβῃ καιρὸν νὰ ἐκτελεσθῆ ἡ γενικὴ προσ-

βολή, ὃ Ἀθηνωτικὸς ἀρχηγὸς ἔκαμε σημεῖον ὅτι παραδίδε-
 ται. Ἡ ἐπιτυχία ἦτο πλήρης· ὁ Φαβράγουτ, κύριος τοῦ ὄρου,
 ἠδύνατο νὰ καλύψῃ τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν στρατευμάτων, τῶν
 ἐπιφορτισμένων τὴν πολιορκίαν τῶν φρουρίων τῶν κλειόντων
 τὴν εἴσοδον. Τὰ φρούρια ταῦτα παρεδόθησαν χωρὶς νὰ παρα-
 τείνωσιν ἀντίστασιν ἀνωφελῆ.

Ἡ ἀποφασιστικὴ αὕτη ἐπιτυχία ἐκόσμησεν ὅμως πολὺ. Χωρὶς
 νὰ ἀπαριθμήσωμεν τὸ πνιγὲν πλήρωμα τοῦ Tecamseh, ἐχάθη-
 σαν 222 ἄνδρες, ὧν 14 ἀξιωματικοί· τὸ δὲ πλοῖον τοῦ Φεβ-
 ραγουτ ἔσχε μόνον του 25 φονευθέντας καὶ 28 πληγωθέντας,
 ἀλλ' οἱ Ἀμερικανοὶ (1) ἐξετέλεσαν κατόρθωμα, περὶ οὗ ἔχουσι
 δίκαιον νὰ ὑπερηφανεύωνται· διότι δὲν ὑφίσταται ἐνδοξότερον
 αὐτοῦ εἰς τὴν ναυτικὴν ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς μας, ἢ δὲ ἐπιδε-
 ξιότης καὶ ἐνέργεια, ἃς ἐπέδειξεν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην,
 ὡς καὶ εἰς πλείστας ἄλλας, ὁ ναύαρχος Φαβράγουτ, θέτουςιν
 αὐτὸν ἀδιαφιλονεικῆτως εἰς τὸν πρώτον βαθμὸν μεταξὺ τῶν
 ναυτικῶν ὄλων τῶν ἐθνῶν. Ἐὰν ἐπιτρέπηται ἡ ἔκφρασις Θλί-
 φεῶς τινος μετὰ τὴν διήγησιν ταύτην, εἶναι ὅτι δὲν ἠλαττώθη
 ἡ χύσις τοῦ αἵματος, ἐνῶ ἠδύνατο, τιθεμένου τοῦλάχιστον
 ἐνὸς κανονίου τῶν 15 δακτύλων ἢ ἀνταξίου αὐτοῦ ἐπὶ ἐνὸς
 ἐκάστου τῶν μεγάλων δρομώνων. Ἄλλ' ἐξακολούθησωμεν.
 Ἰδοὺ ἐκλείσθησαν οἱ λιμένες τῶν Ἀθηνωτικῶν, καὶ, ὡς εἶπο-
 μεν προηγουμένως, ἡ κυβέρνησις τῶν Ἐνωτικῶν περὶ πολλοῦ
 ἐποίητο ν' ἀπομονώσῃ οὕτω τοὺς ἀποστάτας ἀπὸ τῆς θαλάσ-
 σης, ὅπως διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἀφαιρήσῃ πᾶσαν πρόφασιν
 ὡς πρὸς τὰ δικαιώματα τοῦ ἐμπολέμου, ἅτινα τὰ Εὐρωπαϊκὰ
 ἔθνη τοῖς παρεχώρουσαν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀπὸ τῆς παραχωρή-
 σεως ταύτης καὶ ἀπὸ τῆς παραδόξου, ἀλλ' ὁμολογουμένης

(1) Ὁ συγγραφεὺς πολλάκις διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου χαρακτηρίζει
 τοὺς Ἐνωτικούς.

συμπαθείας, ἣν ἡ τῶν δούλων διατήρησις εὔρισκεν ἐν Εὐρώπῃ, εἶχον γεννηθῆ μεγάλοι εἰς τὴν Ἀμερικὴν περιπλοκαί. Ἀριθμὸς τις πλοίων ὠπλισμένων ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅθεν ἔλαβον καὶ τὰ πληρώματά των, διασκορπισθέντα εἰς τὰς θαλάσσας, κατεδίωκαν τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῶν Ἐνωτικῶν, καὶ ὅμως τοῖς προσεφέροντο ὡς νὰ ἦσαν πολεμικά, καὶ ἀπήλαυον ἀπασῶν τῶν ἀτελειῶν καὶ περιποιήσεων, ἃς ὑπάρχει συνήθεια ν' ἀπολαύωσι τὰ τοιαῦτα πλοῖα. Μεταξὺ τῶν καταδρομέων τούτων, ὧν τὰ ὀνόματα ἐπλήρωσαν τὰς ἐφημερίδας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εὐρίσκοντο, καὶ τινα, ὡς ἡ Φλωρίς (la Florie), ὧν ἡ θέσις ἦτο ἀμφίβολος. Τῷ ὄντι ἡ Φλωρίς κατεσκευάσθη ἐν Ἀγγλίᾳ· ἀλλὰ πρὶν ἀναλάβῃ τὸ καταδρομικὸν δίπλωμα, ὑπῆγεν εἰς λιμένα Ἀθηνῶν, εἰς Μοβίλην, καὶ ἐκεῖ ἔλαβε τὸ πλήρωμα αὐτῆς. Ὑπῆρχον καὶ ἄλλα πλοῖα διαφόρου φύσεως, καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἡ περίφημος Ἀλαβάμα, ἧς κατασκευασθὲν, ὀπλισθὲν καὶ ἐφοδιασθὲν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ φέρον πλήρωμα κατὰ μέγα μέρος ἐξ Ἀγγλων, οὐδέποτε προσήγγισεν εἰς λιμένα τινὰ τῶν Νοτίων, οὐδ' ἠλλαξεν ἐθνικότητα ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐξῆλθεν ἀπὸ Λιβερπούλ ὑπὸ σημαίαν ἀγγλικήν. Τὸ πλοῖον τοῦτο οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἄλλο τι ἢ πειρατής· ἀλλ' ὅμως αἰσοδόηποτε καὶ ἂν ἦτο ὁ χαρακτήρ τῶν πλοίων τούτων, ἡ κυβερνήσις τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ νέαν ὑπηρεσίαν τοῦ ἑόλου, ἡ δὲ ὑπηρεσία αὕτη ἦτο ἡ καταδίωξις, ἡ σῆλληψις ἢ ἡ καταστροφή τῶν τοιούτων δικωτῶν τῆς θαλάσσης, ἢ τοῦτο ὅσον τάχος, διότι αἱ καταχρήσεις αὐτῶν ἦσαν μεγάλοι, ἢ ἔτι μεγαλύτερος ὁ τρόμος, ὃν ἐνέπνεον εἰς τὸ ἐμπόριον. Τὸ κακὸν, ὅπερ προὔξενησαν, δὲν πρέπει νὰ ὑπολογισθῇ μόνον διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πλοίων, ἅτινα συνέλαβον, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἔτι ἀνωτέρου ἀριθμοῦ τῶν πλοίων, ἅτινα πλέοντα ἕως τότε ὑπὸ σημαίαν Ἀμερικανικὴν ἠναγκάσθησαν ἔπειτα ν' ἀλλάξωσιν

ἐθνότητα. Τὰ πράγματα κατήντησαν οὕτως, ὥστε ἡ σημαία αὕτη, μὴ εὐρίσκουσα πλέον ναύλους ἕνεκα τοῦ κινδύνου τῆς συλλήψεως, ἐξηρανίσθη σχεδὸν ἀπὸ τῶν θαλασσῶν πρὸς μεγάλην ὠφέλειαν τῆς Ἀγγλικῆς σημαίας, ἧτις τὴν ἀντικατέστησε σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου.

Ἐκαστος ἐννοεῖ ὅπόσον ἐνδιαφέρον εἶχεν ἡ Ἐνωτικὴ κυβερνήσις νὰ ἀπαλλαγῇ τῶν ὀχληρῶν τούτων ἐπιδρομέων, ὅπερ ὁμολογητέον ὅτι ἀρκούντως κακῶς ἐξεπλήρωσε. Δὲν ἀφίερωσεν ἐπὶ τούτῳ ἐπαρκούντα πλοῖα, καὶ ἔδειξεν ὀλίγην ἐνεργητικότητα τὸσον πρὸς κατασκευὴν καταλλήλων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ὅσον καὶ εἰς τὸ νὰ ἐπωφεληθῇ ἐξ αὐτῶν. Πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ σφάλματος τούτου ἐχρειάσθη ὁ λαμπρὸς ἀγὼν τοῦ Kearsage καὶ τῆς Ἀλαβάμας, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐθριάμβευσε καὶ πάλιν ἡ ὑπεροχὴ τῶν μεγάλων κανονίων, ἠνωμένη μετὰ τὴν πειθαρχίαν. Ὅτι μένει εἰς τὸν ξένον θεατὴν, εἶναι ἡ πρώτη χρῆσις τῶν ἀτμοπλοίων εἰς τὸν καταδρομικὸν πόλεμον. Αἱ μεγαλῆτεροι ναυτικαὶ δυνάμεις εἰς τὰς πρὸς ἀσθενεστέρους διενέξεις αὐτῶν, ἐὰν μὴ θέλωσι νὰ ἰδῶσι κατεστρεμμένον τὸ ἐμπόριόν των, ἀφείλουσι νὰ προμηθεύωσι μέγαν ἀριθμὸν ταχυβάτων ἀτμοπλοίων, ὠπλισμένων μετὰ ὀλίγον μὲν, ἀλλὰ ἰσχυρὸν πυροβολικόν, καταλλήλων νὰ δραματίσωσιν, ὡς εἶπομεν, τὸ πρόσωπον τῆς θαλασσοῦ χωροφυλακῆς.

Ἀκολουθοῦντες ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου ὅλα τὰ ἐπεισόδια τοῦ Ἀμερικανικοῦ πολέμου, ἅτινα ἀπήτησαν τὴν χρῆσιν τοῦ ναυτικοῦ, ἀπεφύγαμεν ἐπίτηδες νὰ κάμωμεν, λόγον ὄλων τῶν διὰ θαλάσσης ἢ διὰ ποταμῶν μετακομίσεων στρατοῦ, αἵτινες ἔλαβον συνεχῶς χώραν. Σημειοῦμεν ἀπλῶς, ὅτι τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν οὐδέποτε ἐν Ἀμερικῇ, ὡς συμβαίνει καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐπερορτίσθη τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ μετακομίζεσθαι, κα-

θόσον και εις τούτους δύο τόπους τὸ τοιοῦτον θεωρεῖται ἐναντίον τῆς πειθαρχίας, καὶ ὡς ἔχον ὑπ' ὄλας τὰς ἐπόψεις ἐπιβροήν δυσάρεστον. Ὅποτε ἐπρόκειτο νὰ μεταφερθῆ στρατιωτικόν τι σῶμα, ἐδανείζοντο ἀπὸ τοῦ ἐμπορίου ἀριθμὸν τινα ἀτμοκινήτων ἢ καὶ ἄλλων πλοίων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ἡ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ φροντίς τῶν ναυτικῶν δυνάμεων ἦτο ἀπλῶς τὸ νὰ διατηρῶσι τὴν τάξιν, νὰ τὰ συνοδεύωσι, νὰ προσφέρωσι τὴν στρατιωτικὴν αὐτῶν συνδρομὴν εἰς τὰς ὑπ' ὄψιν πολεμικὰς ἐπιδρομάς. Μὲ ποταμούς μεγάλους καὶ πλωτοὺς, ὡς ὁ Μισσισιπιπὴ καὶ οἱ ἐν αὐτῷ χυνόμενοι, τὸ ναυτικὸν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐμελλε νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν στρατὸν τῆς ξηρᾶς τὰς μεγαλητέρας ὑπηρεσίας, ἅς οὐδὲν ἕτερον ναυτικὸν δύναται νὰ προσφέρῃ εἰς Εὐρωπαϊκόν τινα πόλεμον. Ἀληθεῖς ναυμαχίαι ἐδόθησαν ἐπὶ τοῦ Μισσισιπιπῆ. Εἶδομεν μεγάλη ἀτμομονόκροτα καταστροφέντα ὑπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ πυρός κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ στόλου τοῦ Φαβράγουτ, ἐνοῦντος τὰς προσπάθειάς αὐτοῦ πρὸς τὰς τοῦ στρατοῦ τοῦ Γραντ, ὅπως ἀπομονώσωσι τοὺς Ἀθηνωτικούς στρατοὺς καὶ ἐπιφέρωσι τὴν παράδοσιν τοῦ Οὐίξβούργ (Wicksburg). Μεταξὺ πλέον τῶν διακοσίων ἀγώνων, οὓς ἠγωνίστατο τὸ Ἐνωτικὸν ναυτικὸν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ τρομεροῦ τούτου πολέμου, βεβαίως τὸ πλεῖστον αὐτῶν σκοπὸν εἶχε νὰ συνδράμῃ τὰς κινήσεις τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς. Ἐμάχοντο πότε μὲν θωρηκτῶν πρὸς θωρηκτῶν, πότε δὲ κανονιοφόροι πρὸς κανονιοφόρους. Ἄλλοτε τὰ πλοῖα εἶχον νὰ πολεμήσωσι μὲ κανονοστάσια παραλίαις, ὑπερασπιζόμενα καὶ ταῦτα ὑπὸ σιδηρῶν θωράκων εὐτύχημα δὲ ἦτο τότε ἂν εὐρίσκοντο ἀπέναντι αὐτῶν τὰ σχετικῶς ὀλιγότερον ἐπίφοβα πεδινὰ κανόνια. Τὸ Ἐνωτικὸν ναυτικὸν, ὀδηγούμενον ὑπὸ τῶν ἐνδόξων ναυάρχων Φαβράγουτ, Γολδσβούργ (Goldsborough Πόρτερ (Porter), Δατς, Φούτ (Foute), Δαλ-

γρεῖν (Dahlgreen), ἐκτίησατο κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην δοκιμασίαν μεγάλην φήμην καὶ πείραν πολύτιμον. Ἀπέδειξε δὲ ὁποία ἀποστολὴ ἐπιφυλάσσεται εἰς τὴν ναυτικὴν δύναμιν ἐν παντὶ σοβαρῷ πολέμῳ, εἴτε μεταξὺ δύο ναυτικῶν ἐπικρατειῶν, εἴτε μεταξὺ δύο ἄλλων, ὧν ἡ μία μὲν ἔχει στόλους, ἡ δ' ἑτέρα παραλίαν ἄνευ ναυτικοῦ.

(ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ).

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Περὶ ἀσφυκτικῶν σφαιρῶν.

Ἐπειδὴ πολλάκις ἔγινε λόγος περὶ ἀσφυκτικῶν σφαιρῶν, αἵτινες, ξιφθεῖται ἐντὸς κεκλεισμένου χώρου, δωματίου τινός, ἢ πλοίου, ἢ φρουρίου, δύναται νὰ προκαλέσῃ καὶ νὰ ἐπιφέρῃσι ἀσφυξίαν καὶ θάνατον τῶν ἐντὸς τοιοῦτου μέρους ἐνδαιτωμένων ἀνθρώπων, ἐὰν δὲν δύναται νὰ φύγῃσι, νομίζομεν καλὸν νὰ γνωστοποιηθῇ, ὅτι αἱ τοιαῦται σφαῖραι κατὰ τινα στρατιωτικὴν ἑφημερίδα τῆς Γερμανίας, κατασκευάζονται κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Ἡ κοίλη σφαῖρα ἔμπεριέχει, ἐκτὸς τοῦ ἐκπυροσκορτικοῦ ὑδραργύρου, δι' οὗ ἢ ἐπίσκληροῦ σώματος πεσοῦσα σφαῖρα διαδρῆγνύεται, ἢ μίγμα ἐκ θείου, νίτρου καὶ χλωρικοῦ κάλιως, τὸ ὁποῖον μετὰ τὴν τοῦ ἐκπυροσκορτικοῦ ὑδραργύρου φλέξιν φλέγεται ἐπίσης, ἐκπέμπον πνιγνῶτατα ἀέρια, συνιστάμενα ἐξ ἀνθρακικοῦ, καὶ πρὸ πάντων ἐκ θειώδους ὀξέος, ὑπὸ τῶν ὁποίων οἱ ἐγκεκλεισμένοι ἄνθρωποι ἀποπνίγονται, ἐὰν δὲν δύναται νὰ ἐξέλθουν ἐκ τοῦ χώρου, ὅστις ἐπληρώθη ὑπὸ τῶν ἀερίων τούτων. Τὰ περισσότερα ὅμως, τὰ ὁποῖα περὶ τοιούτων σφαιρῶν διηγοῦνται, εἶναι ἀβάσιμα, ἢ μᾶλλον ἀπίστευτα.

Ξ. Λά ν δ ε ρ ε ρ.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Β'. ΤΟΜΟΥ

καὶ

ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΕΤΟΥΣ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΝ Τῶ ΔΕΥΤΕΡῶ ΤΟΜῶ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΟΥ.

Ἀνάφλεξις τῶν ὑποπόμων, ὑπὸ Διον. Π. Νοταρᾶ, ἀνθυπολαχοῦ τοῦ Μηχανικοῦ, σελίς 1—21, 161—171, 315—337, 255—267.

Περὶ τοῦ πεδινοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῆς χρήσεως αὐτοῦ κατὰ τὸν ἐν Γερμανίᾳ πόλεμον τοῦ 1866, ὑπὸ Ἄριστείδου Κοντουμᾶ, λοχαγοῦ τῶν Γεν. Ἐπιτελῶν (ἐκ τοῦ γαλλικοῦ), σελίς 22—32, 191—196, 246—254, 267—375, 327—358.

Ἐπιδρομαὶ τοῦ Ἀμερικανικοῦ ἵππικοῦ ἀμφοτέρων τῶν διαμαχομένων μερῶν κατὰ τοὺς τελευταίους πολέμους αὐτῶν, ὑπὸ Νικ. Ἀντόνοβιτς, ἐπιλοχίου τῆς ἵππαρχίας τῶν ἀκροβολιστῶν, σελίς 32—44, 171—181, 237—245.

Περὶ σχηματισμοῦ τῶν τετραγῶνων κατὰ τὰς νέας μεθόδους τοῦ πολέμου, ὑπὸ Κωνσταντίνου Πικέρνη, ταγματάρχου τοῦ πυροβολικοῦ κτλ. σελίς 44—49, 182—191.

Στρατιωτικαὶ πληροφορίες περὶ Πρωσσίας, ὑπὸ Β. Ι. Βαλτινοῦ, σελίς 49—59.

Τὸ ναυτικὸν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς κατὰ τὸ 1865, ὑπὸ τῆς Α. Υ. τοῦ πρίγκιπος Ζοανβίλλ, ἐκ τοῦ γαλλικοῦ, ὑπὸ Β. Ι. Βαλτινοῦ, σελίς 60—64, 196—202, 252—254, 276—284, 358—371.

Τρόπος τοῦ μάχεσθαι τοῦ Πρωσσικοῦ πεζικοῦ, ὑπὸ Β. Ι. Βαλτινοῦ, σελίς 65—87.

Τὸ ἵππικὸν κατὰ τὸν Γερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1866, ὑπὸ Β. Ι. Βαλτινοῦ, σελίς 87.

Ὁ Γαλλοπρωσσοικὸς πόλεμος (ἄρθρον πρῶτον), ὑπὸ Β. I. Βαλτινοῦ, σελίς 100—151 (ἄρθρον δεῦτερον), σελίς 202—314 (ἄρθρον τρίτον), 384—423.

Ὅλιγα περὶ μυδροβόλων, σελίς 152—154.

Βαθμιαία στρατιωτικὴ τῆς Πρωσσίας ἀνάπτυξις, ὑπὸ Β. I. Βαλτινοῦ, σελίς 155—162.

Ποικίλα, σελίς 324—326, 371.